

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАОЧНОЇ ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Освітній ступінь «Магістр»

на тему: **«ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ПРИВАТНОМУ
ПІДПРИЄМСТВІ ХХХХ ХХХ РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ
ОБЛАСТІ»**

Виконала: студентка групи Оп – 71з
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

ПЛЕЧІЙ М.О.
(Прізвище та ініціали)

Керівник: к.е.н., доцент ПРОКОПИШИН О.С.
(Прізвище та ініціали)

Рецензент: _____
(Прізвище та ініціали)

ЛЬВІВ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАОЧНОЇ ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Освітній ступінь **«Магістр»**

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____
(підпис)

«20» лютого 2023 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу студенту

ПЛЕЧІЙ МАРТІ ОЛЕКСАНДРІВНІЙ

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. ТЕМА РОБОТИ: «ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ПРИВАТНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ ХХХХ ХХХ РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

Керівник роботи ПРОКОПИШИН О.С., к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджена наказом ЛНУП від «17» лютого 2023 року № 33/К-С

2. Термін здачі студентом закінченої кваліфікаційної роботи до «13» лютого 2024 року

3. Вихідні дані для дипломної роботи: нормативно-правові та літературні джерела за темою роботи, дані аналітичного та синтетичного обліку, річна фінансова та статистична звітність досліджуваного підприємства, Інтернет-джерела, методичні рекомендації

4. Зміст дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

ВСТУП

1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Економічна сутність основних засобів, порядок їх визнання, оцінки та класифікації

1.2. Нормативно-правове і літературне забезпечення раціоналізації обліку основних засобів

1.3. Методика дослідження в сфері обліку

2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО ЕТАПУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАР-СЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

2.1. Аналіз основних економічних показників господарської діяльності підприємства

2.2. Аналіз ефективності використання основних засобів

2.3. Організація системи первинного та зведеного обліку основних засобів

2.4. Методи розрахунку амортизації та облік зносу основних засобів

2.5. Відображення обліку основних засобів у фінансовій звітності

3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

3.1. Облікова політика та формування документообігу в частині обліку основних засобів

3.2. Вплив методів нарахування амортизації на величину фінансового результату

3.3. Комп'ютеризація обліку основних засобів

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці, схеми, рисунки

6. Дата видачі завдання «20» лютого 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи
1.	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки; підготовка картографічних матеріалів для дипломної роботи).	20.02.2023-15.04.2023 р.
2.	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	16.04.2023 – 15.08.2023 р.
3.	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Написання основної частини роботи; висновків і пропозицій.	16.08.2023 – 18.11.2023 р.
4.	Кінцеве оформлення дипломної роботи (здача пояснювальної записки керівнику КР; виправлення його зауважень; здача КР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	19.11.2023 – 11.01.2024 р.
5.	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником КР; виправлення зауважень у графічній частині).	11.01.2024 – 13.02.2024 р.

Студент _____
(підпис)

МАРТА ПЛЕЧІЙ
(ім'я прізвище)

Керівник проекту (роботи) _____
(підпис)

ОКСАНА ПРОКОПИШИН
(ім'я прізвище)

АНОТАЦІЯ

В кваліфікаційній роботі проводиться огляд, систематизація та удосконалення класифікації основних засобів та їх зносу з метою оптимізації обліку в господарській діяльності. Проаналізовано умови господарювання досліджуваного підприємства та рівень його економічного розвитку, висвітлено важливість первинної фіксації інформації щодо формування обліку основних засобів та їх амортизації (зносу). Детально представлено методичку аналітичного та синтетичного обліку основних засобів та їх амортизації.

В роботі даються пропозиції щодо оптимізації обліку основних засобів у сільськогосподарських підприємствах та вказується на важливі аспекти формування облікової політики щодо основних засобів та їх амортизації. Зазначено необхідність вдосконалення обліку основних засобів та їх амортизації шляхом використання сучасних комп'ютерних програм обліку.

Ключові слова: бухгалтерський облік, основні засоби, амортизація, первинний і зведений облік, фінансова звітність, автоматизація.

SUMMARY

The qualification work reviews, systematizes and improves the classification of fixed assets and their depreciation in order to optimize accounting in economic activity. The economic conditions of the studied enterprise and the level of its economic development are analyzed, the importance of primary recording of information on the formation of accounting for fixed assets and their depreciation (wear and tear) is highlighted. The methods of analytical and synthetic accounting of fixed assets and their depreciation are presented in detail.

The paper provides proposals for optimizing the accounting of fixed assets in agricultural enterprises and points out important aspects of the formation of accounting policies for fixed assets and their depreciation. The necessity of improving the accounting of fixed assets and their depreciation through the use of modern computer accounting programs is indicated.

Keywords: accounting, fixed assets, depreciation, primary and consolidated accounting, financial statements, automation.

УДК 657.42: 631.11(477.82)

Кваліфікаційна робота: 94 с. текстової частини, 9 рисунків, 30 таблиць, 85 позицій літературних джерел.

«ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ПРИВАТНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ ХХХХ ХХХ РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

Плечій М. О. – Кваліфікаційна робота. Кафедра обліку та оподаткування – Дубляни, Львівський НУП, 2024.

Текстова частина охоплює вступ, три розділи, висновки і пропозиції, список використаної літератури.

У першому розділі розкрита економічна суть, сучасні наукові та практичні засади руху, використання та класифікації основних засобів, проводиться огляд чинної нормативно-правової бази та спеціальної літератури з обраної теми.

У другому розділі подано детальну характеристику приватного підприємства «Вітчизна-Ф», його організаційну структуру та спеціалізацію, проведено аналіз фінансового стану підприємства його основних економічних показників господарської діяльності, організацію облікової роботи. Охарактеризовано стан первинного, синтетичного та аналітичного обліку руху і використання основних засобів та їх амортизації. Виявлено існуючі недоліки в організації даної ділянки обліку.

У третьому розділі розроблено пропозиції щодо оптимізації обліку руху і використання основних засобів. Надано інформацію про основні аспекти формування облікової політики в частині обліку основних засобів та їх зносу у досліджуваному підприємстві. Вказано на необхідність вдосконалення обліку з точки зору впливу методів нарахування амортизації на величину фінансового результату та використання інформаційних технологій.

На основі опрацювання теоретичного та практичного матеріалів зроблені відповідні висновки та подано конкретні пропозиції.

ЗМІСТ

	ВСТУП.....	7
1.	ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	9
1.1.	Економічна сутність основних засобів, порядок їх визнання, оцінки та класифікації.....	9
1.2.	Нормативно-правове і літературне забезпечення раціоналізації обліку основних засобів.....	17
1.3.	Методика дослідження в сфері обліку.....	26
2.	АНАЛІЗ СУЧАСНОГО ЕТАПУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	32
2.1.	Аналіз основних економічних показників господарської діяльності підприємства.....	32
2.2.	Аналіз ефективності використання основних засобів.....	36
2.3.	Організація системи первинного та зведеного обліку основних засобів.....	45
2.4.	Методи розрахунку амортизації та облік зносу основних засобів.....	53
2.5.	Відображення обліку основних засобів у фінансовій звітності...	58
3.	НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....	63
3.1.	Облікова політика та формування документообігу в частині обліку основних засобів.....	63
3.2.	Вплив методів нарахування амортизації на величину фінансового результату.....	70
3.3.	Комп'ютеризація обліку основних засобів.....	75
	ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	91
	СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	95

ВСТУП

Актуальність теми. Для будь-якого сучасного підприємства основні засоби є життєво важливими. Результати діяльності, фінансовий стан і конкурентоспроможність підприємства значною мірою залежать від технічного і технологічного рівня, а також від ефективності застосування наявних основних засобів.

Рішення, прийняті керівництвом на етапах формування та експлуатації основних засобів, визначають ефективність застосування основних засобів підприємства. Відповідне інформаційне забезпечення є необхідним для швидкого та ефективного прийняття управлінських рішень. Це також потребує актуального відображення якості обліку наявності, руху і використання основних засобів.

Таким чином, питання обліково-аналітичного забезпечення керівництва основними засобами є дуже важливим для будь-якого сучасного бізнесу.

Вважаємо, що деякі основні принципи теорії і практики обліку основних засобів зостаються дискусійними і потребують додаткових наукових досліджень і розробок, щоб покращити їх. Тему, мету та завдання дослідження було обрано через їх науково-теоретичне та практичне значення.

Мета і завдання дослідження. Метою даної кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень, а також розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку основних засобів у приватному підприємстві ХХХХХХХ району Волинської області. Крім того, було проведено аналіз наявності, руху та ефективності використання основних засобів, щоб запропонувати ідеї, які можуть підвищити загальну продуктивність підприємства.

Для досягнення накресленої мети в роботі необхідно виконати наступні завдання:

➤ оцінити економічну сутність основних засобів, визначити їхнє місце та роль у структурі необоротних активів підприємства;

- визначити класифікацію основних засобів, їх визнання та оцінку;
- розкрити особливості документування надходження, руху та вибуття основних засобів, надати пропозиції щодо їх удосконалення в частині синтетичного та аналітичного обліку;
- для визначення методів облікового відображення амортизації основних засобів необхідно створити ефективний механізм формування та використання амортизаційного фонду;
- надати пропозиції щодо удосконалення методики та організації обліку основних засобів для потреб управління підприємством.

Об'єктом дослідження є обліково-аналітичний процес, який описує процес надходження, руху та вибуття основних засобів у ПП ХХХХ ХХХ району Волинської області.

Предмет дослідження є організаційно-методичні особливості обліково-аналітичної роботи щодо основних засобів та діюча облікова практика на ПП ХХХХ.

Методи дослідження. Теоретичне узагальнення, дедукція та індукція, аналогії, аналіз і синтез були методами економічного дослідження, які використовувалися для досягнення мети кваліфікаційної роботи. Дослідження включало вивчення та аналіз провідних вітчизняних і зарубіжних економістів, нормативно-правових актів, даних обліку та звітності ХХХХ.

Результати дослідження мають **науковий сенс**, оскільки вони поглиблюють теоретичні знання і вдосконалюють методологію та організацію обліку основних засобів. Зокрема, було розроблено комплексне обліково-інформаційне забезпечення бухгалтерського обліку формування та використання амортизаційного фонду (у частині операцій з використанням і оновлення основних засобів) за організаційно-методичними компонентами, що дозволяє контролювати рівень витрат підприємств.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування викладених у кваліфікаційній роботі пропозицій щодо обліку основних засобів у ПП ХХХХ та інших підприємствах.

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Економічна сутність основних засобів, порядок їх визнання, оцінки та класифікації

Функціонування будь-якого бізнесу починається з створення матеріально-технічної бази, яка складається з основних засобів. Облік, аналіз, аудит, рух і використання основних засобів підприємства стають все важливішими, оскільки від стану основних засобів залежить техніко-технологічний ступень виробництва, продуктивність праці, якість товарів та послуг і прибутковість підприємства. Однак існуючий порядок обліку основних засобів є недостатній для задоволення зростаючих інформаційних потреб управління.

Доцільним буде дати визначення цієї категорії економіки. Економічна сутність поняття «основні засоби праці» оприділяються тими конкретними умовами, в яких вони виробляються, купуються, отримуються за лізингом, безкоштовно або орендуються, і в яких їх використовують. Затрати праці та визнана споживча якість, тобто здатність бути використаною, роблять їх економічними.

Провівши дослідження та визначивши, як основні засоби відрізняються від інших активів, ми можемо виділити такі особливості облікової категорії:

1. *Матеріальність*: оскільки основні засоби є матеріальними активами мають фізичну форму, що відрізняє їх від фінансових інвестицій і нематеріальних активів.

2. *Тривалий строк використання*: основні засоби є видом капіталу, який зберігається на підприємстві протягом тривалого періоду часу. Вони зберігають свою натурально-речову форму і можуть бути застосовані повторно протягом кількох років. Це відрізняє їх від малоцінних швидкозношуваних предметів через очікуваний термін корисного використання (експлуатації) основних засобів від року або одного операційного циклу.

3. *Багаторазовість використання* під час операційного циклу: основні засоби використовуються кілька разів і зберігають свою натурально-речову форму протягом кожного разу. Це означає, що вони не призначені для одного споживання або продажу, як це було б у випадку з запасами, як матеріальними оборотними активами.

4. *Перенесення вартості*: під час операційного циклу основні засоби плавно переміщують свою вартість на готову продукцію. Це відрізняє їх від інших видів активів, оскільки їх вартість споживається протягом короткого періоду часу.

5. *Багатоцільове використання*: оскільки основні засоби призначені для багатьох цілей, вони можуть використовуватися в різних сферах, у тому числі невиробничій, та не обмежуються тільки однією галуззю.

Відповідно до проведеного дослідження сутності облікової категорії «основні засоби» основні засоби визначаються як матеріальні активи, які використовуються в господарській діяльності підприємства, поступово переносячи свою вартість на готовий продукт і зберігаючи свою натурально-речову форму протягом усього корисного терміну експлуатації (більше одного року або операційного періоду, якщо інші умови є прийнятними), а також протягом усього терміну експлуатації.

Відмінності у визначенні поняття «основні засоби» як у бухгалтерському обліку, так і в податкових законах є ще однією важливою частиною процесу визначення категорії.

Національне положення бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» є основним документом, який регулює порядок обліку основних засобів в Україні.

У документі сказано, що «основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство зберігає для використання в процесі виробництва, постачання товарів, виконання робіт та надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для виконання адміністративних і соціальних функцій. Очікувана тривалість корисного використання (експлуатації) цих активів перевищує рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)» [58].

Об'єкт основних засобів є частиною обліку основних засобів. Відповідно до НП(С)БО 7, об'єкт основних засобів в обліку визначається таким чином: «об'єкт основних засобів – це закінчений пристрій з усіма пристосуваннями та приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок у результаті чого будь-який предмет може виконувати свої функції, а комплекс - може виконувати певну роботу тільки як частина комплексу, а не як самостійний актив; інший актив, відповідальний за визначення основних засобів або частина такого активу, що контролюється підприємством» [58].

Трактування терміну «основні засоби» в податковому законодавстві також є важливим. Підпункт 14.1.138 Податкового кодексу України визначає, що «основні засоби — матеріальні активи: землі, незавершені капітальні інвестиції, автомобільні дороги загального користування, бібліотеки та архівні фонди, матеріальні активи, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничі основні засоби та нематеріальні активи, які призначаються платником податку для використання в господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2000 гривень і поступово зменшується через фізичний або моральний знос та очікується, що їх термін служби (експлуатації) перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він довший)» [51].

Таблиця 1.1 містить детальне порівняння бухгалтерського і фіскального підходів до ідентифікації основних засобів.

Як показано, визначення «основних засобів» у податковому та бухгалтерському обліку відрізняється.

У Податковому кодексі додається критерій вартісної межі, тобто вартість має бути більшою за 20000 грн, якщо критерії матеріальності та строку корисного використання в нормативно-правових актах тотожні. Призначення основних засобів також є складним критерієм.

Таблиця 1.1

Порівняльна таблиця критеріїв визнання основних засобів у бухгалтерському обліку та податковому законодавстві

Критерій	Бухгалтерський облік	Податкове законодавство
Матеріальність	Основні засоби це лише матеріальні активи	Основні засоби це лише матеріальні активи
Строк корисного використання	Очікуваний строк корисного використання (експлуатації) з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)	Очікуваний строк корисного використання (експлуатації) з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)
Вартісна межа	Невстановлена	Вартість перевищує 20000 гривень
Призначення	Використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій	Матеріальні активи, що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку
Власність	Матеріальні активи контрольовані підприємством	Платник податку на прибуток фактично є власником основних засобів

Джерело складено автором за джерелами [51]

Згідно з Податковим кодексом України основними засобами є лише матеріальні активи, які використовуються у господарській діяльності підприємства, а термін «невиробничі основні засоби» означає, що ці основні засоби не призначені для використання в господарській діяльності є останнім критерієм у списку. У рамках податкового законодавства платник податків має бути власником основних засобів.

Однак у НП(С)БО 7 основними засобами вважаються матеріальні активи, що контролює підприємство.

У зарубіжних країнах поняття основних засобів зазвичай прирівнюють до оборотних активів або необоротних активів, які також називають «постійними активами», «власністю», «матеріальними активами» тощо [43].

І.А. Дерун визначає основні засоби як бізнес-інфраструктуру, яку використовують постійно [14].

Класифікація основних засобів є ще одним питанням, на яке потрібно звернути увагу. Класифікація основних засобів означає безперервне групування основних засобів, тобто матеріальних об'єктів і ресурсів, які підприємства та організації використовуються для виробництва товарів і надання послуг.

Оскільки в сучасній науковій літературі існує велика кількість ідей і підходів до класифікації об'єктів основних засобів, пов'язаних з різними завданнями та цілями досліджень, ми вирішили, що класифікація основних засобів здебільшого залежить від мети дослідження. Таблиця 1.2 містить думки різних науковців щодо мети класифікації основних засобів.

Таблиця 1.2

Мета класифікації основних засобів за дослідженнями у дисертацій деяких науковців

Автор	Мета класифікації
Замлинський В.А. [21]	Структуризація основних засобів для цілей бухгалтерського обліку та інформаційного забезпечення управління процесом їх відтворення
Гнилицька Л.В. [12]	Формування більш якісної інформації в підсистемах обліку і аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями
Лесняк В.О. [29]	Відображення безпосереднього зв'язку між використанням основних засобів та одержанням економічних вигід
Яцунська О.С. [85]	Поглиблення системи аналітичного обліку основних засобів та сприяння суттєвому підвищенню рівня інформаційних потоків бухгалтерського обліку для цілей управління

Таким чином, ми можемо зрозуміти, що мета класифікації основних засобів полягає в тому, щоб організувати та класифікувати основні активи підприємства в різні категорії, щоб зробити більш простим їх облік, нагляд і управління.

Основні засоби поділяються на «інвентарні об'єкти, які мають речове вираження та підлягають перевірці, обміру, підрахунку в натурі, і неінвентарні — капітальні вкладення в земельні ділянки, лісові угіддя (крім будинків і споруд)».

Л.М. Яременко додає категорію об'єктів основних засобів за натурально-матеріальним складом [84].

Власність може бути приватною, державною або громадською, згідно зі статтями 324–327 Господарського кодексу України [13]. Таким чином, основні засоби також можуть бути власністю держави, громади або приватного сектора.

Ми вважаємо, що запропоновані класифікаційні критерії є найважливішими. Тим не менш, враховуючи постійні зміни в економічному середовищі, розвиток технологій і виробництва, а також створення нових ринків і виробництв, ми вважаємо, що варто розширити цю класифікацію за додатковим критерієм, а саме за тим, як це використовується в діяльності компанії. Щоб відповідати вимогам НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [45], доцільно класифікувати основні засоби відповідно до видів діяльності підприємства. Для цілей бухгалтерського обліку стандарти, які регулюють класифікацію основних засобів, наведені в пункті 5 П(С)БО 7 «Основні засоби» [58]:

- земельні ділянки;
- капітальні витрати на поліпшення земель;
- будинки та споруди;
- машини та обладнання;
- транспортні засоби;
- інструменти, прилади та інвентар;
- робоча та продуктивна худоба;
- багаторічні насадження;
- інші основні засоби.

Рисунок 1.1 показує розподіл основних засобів за основними класифікаційними ознаками.

Пункт 145.1 Податкового кодексу також встановлює мінімальні строки амортизації необоротних активів і основних засобів.

У таблиці 1.3 ми розглянемо їх більш детально.

Рис. 1.1. Групування основних засобів за основними класифікаційними ознаками

Класифікація та мінімально допустимих строків амортизації основних засобів та інших необоротних активів у податковому законодавстві

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
група 1 – земельні ділянки	-
група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 - будівлі	20
споруди	15
передавальні пристрої	10
група 4 - машини та обладнання	5
з них:	
електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підключення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 2500 гривень	2
група 5 - транспортні засоби	5
група 6 - інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 - тварини	6
група 8 - багаторічні насадження	10
група 9 - інші основні засоби	12
група 10 - бібліотечні фонди	-
група 11 - малоцінні необоротні матеріальні активи	-
група 12 - тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 - природні ресурси	-
група 14 - інвентарна тара	6
група 15 - предмети прокату	5
група 16 - довгострокові біологічні активи	7

Зважаючи на це, слід відзначити, що лише керівник підприємства може прийняти рішення про те щоб вивести основні засоби із експлуатації.

При оцінці терміну корисного використання (експлуатації) потрібно враховувати наступне:

– очікуваний рівень використання об'єкта підприємством з точки зору його потужності чи продуктивності;

- передбачений моральний і фізичний знос;
- законодавчі обмеження щодо термінів використання об'єкта та інші фактори.

Однак слід зазначити, що амортизація не нараховується на основні засоби групи 1 та 13. Наведені вище труднощі показують, що визначення категорії економічних «основних засобів» є дуже складним процесом, що вимагає уваги до контексту, методології і регуляторних вимог. Для забезпечення точності та порівнянності фінансової звітності необхідно мати чіткі правила і стандарти ідентифікації основних засобів, що враховують різні елементи, такі як призначення активу, термін його використання, методи оцінки та вимоги податкового законодавства.

1.2. Нормативно-правове і літературне забезпечення раціоналізації обліку основних засобів

Важливим при веденні обліку основних засобів та складанні звітності є дослідження нормативно-правового регулювання.

Розглянувши діючі нормативні акти, можна згрупувати та представити їх у вигляді чотирьох рівнів:

I рівень – законодавчий:

визначає сутність бухгалтерського обліку, його завдання, основні поняття, що використовуються, порядок регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку. Включає Конституцію України [25], Господарський кодекс України [13], Податковий кодекс України [51], Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [62] від 16.07.1999 р. № 996-X іV;

II рівень – нормативний:

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», який регулює методологічні засади ведення обліку основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, та ряд інших П(С)БО.

III рівень – методичний:

Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; Інструкція з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків; Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів; Методичні рекомендації про застосування регістрів бухгалтерського обліку; інші нормативно-правові акти.

IV рівень – організаційний:

Наказ про облікову політику підприємства; Робочий план рахунків для обліку необоротних матеріальних активів; Наказ про проведення інвентаризації; посадові інструкції; графіки документообігу та інвентаризації; регламенти бухгалтерських та інших адміністративних служб; Порядок з організації внутрішнього контролю в системі ДСНС України. Ця група документів формується в рамках системи управління конкретного підприємства.

На третьому рівні нормативно-правового регулювання знаходяться акти Міністерства фінансів України. В першу чергу це положення (стандарты) бухгалтерського обліку. Їх перелік щодо основних засобів наведено в табл. 1.4.

Сучасний етап розвитку економіки України вимагає від суб'єктів господарювання підвищення ефективності використання кожної одиниці основних засобів, що перебувають у їх власності. Виникає необхідність розробки та впровадження таких підходів до управління основними засобами, які б забезпечували конкурентоспроможність, фінансову стійкість та інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання.

Проблемою на шляху до вирішення цього питання, є недостатня законодавча та теоретико-методична база, що характеризується одноманітністю підходів науковців та акцентуванням їх уваги щодо окремих моментів.

Відсутність розвитку наукових підходів суттєво гальмує процес реалізації ефективного комплексного підходу до управління основними засобами, що матиме практичне застосування в умовах мінливого середовища ринкової

Таблиця 1.4

Перелік стандартів, що регулюють ведення обліку основних засобів

Номер та назва стандарту	Об'єкт регулювання	Пояснення
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [45]	Мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів	Розкриває склад та елементи фінансової звітності, наводить якісні характеристики фінансової звітності та принципи її підготовки та регулює розкриття інформації у фінансовій звітності
П(С)БО 7 «Основні засоби» [58]	Методологічні засади формування інформації про основні засоби у бухгалтерському обліку та звітності	Наводить критерії визнання об'єкта основних засобів активом, вказує на методи оцінки, переоцінки та амортизації основних засобів, регулює формування інформації про зменшення корисності та вибуття основних засобів, а також розкриття інформації про них у примітках до фінансової звітності
П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [53]	Методологічні засади формування інформації в бухгалтерському обліку про необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу	Визначає критерії визнання та оцінки необоротних активів, утримуваних для продажу, визнання та оцінку припиненої діяльності, та вказує інформацію, що наводиться в примітках до фінансової звітності про активи та групи вибуття, утримувані для продажу, а також припинену діяльність
П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів» [54]	Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зменшення корисності активів та її розкриття у фінансовій звітності	Визначає критерії визнання та оцінки зменшення корисності активів, надає інформацію про облік відновлення корисності активу, зменшення та відновлення корисності групи активів, яка генерує грошові потоки та її розкриття у примітках до фінансової звітності
П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» [55]	Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про інвестиційну нерухомість	Визначає критерії визнання та оцінки інвестиційної нерухомості, умови переведення нерухомості до інвестиційної нерухомості та виведення зі складу інвестиційної нерухомості, вибуття інвестиційної нерухомості, та відображення таких операцій у примітках до фінансової звітності

Нормативні джерела, які регулюють питання обліку, аналізу та аудиту основних засобів, наведені в табл. 1.5.

**Характеристика нормативно-правової бази з обліку та аналізу
основних засобів**

№ з/п	Нормативний документ	Короткий зміст	Використання в обліково-аналітичному і контрольному процесі
1	2	3	4
1	Господарський кодекс: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 16.01.2003 № 436 –IV [13].	Встановлено основні принципи діяльності суб'єктів підприємницької діяльності	Регулює господарську діяльність на базовому підприємстві
2	Податковий кодекс: Закон України, затверджений Верховною Радою України 02.12.2010 № 2755-УІ [51].	Зафіксовано основні принципи податкової системи, види податків, зборів, обов'язкових платежів, порядок справляння їх в Україні	Для дослідження організації податкового обліку, визначення об'єкта оподаткування на базовому підприємстві
3	Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок деяких податків і зборів. Закон України, затверджений Верховною Радою України від 20.11.2012 № 5503-VI [51].	Введено зміни у деякі статті Податкового кодексу України	Для вивчення організації податкового обліку діяльності базового підприємства, зокрема щодо основних засобів
4	Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві. Закон України від 16. 01.2000 № 466-IX [51].	Включено зміни у Податковий кодекс України, вдосконалено деякі податкові норми	Для вивчення організації податкового обліку щодо зміни вартісних критеріїв основних засобів
5	Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 16.07.1999 № 996-IV [62].	Визначено основні принципи бухгалтерського обліку і фінансової звітності, терміни, порядок державного регламентування бухгалтерського обліку, вимоги до нього	Для вивчення організації бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності базового підприємства

1	2	3	4
6	Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 12.05.2011 № 3332 –VI [62].	Цим Законом включені зміни до статей 1, 8 і 12 щодо використання підприємствами у своїй діяльності міжнародних стандартів	Для вивчення організації обліку, зокрема основних засобів з урахуванням міжнародних стандартів
7	Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України, затверджений Верховною Радою України 21. 12.2017 № 2258- VIII [61].	Визначено принципи організації аудиторської діяльності в Україні, основи діяльності, її функції, права, обов'язки, відповідальність	Для вивчення порядку проведення аудиторських перевірок, правового регулювання, відповідальності аудитора
8	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджений Міністерством фінансів України 07.02.2013 № 73[45]	Визначено мету, основні принципи, склад фінансових звітів, методику складання, порядок визнання статей	Для вивчення складу та змісту фінансових звітів базового підприємства
9	НП(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», затверджений Міністерством фінансів України 28.05.1999 № 137 [45].	Встановлено способи виправлення помилок, розкриття змін у фінансових звітах	Для вивчення виправлення помилок, внесення інших змін у фінансові звіти базового підприємства
10	НП(С)БО 7 «Основні засоби», затверджений Міністерством фінансів України 27.04.2000 № 92 [58].	Визначено методологію формування облікової інформації щодо основних засобів	Для вивчення стану обліку основних засобів
11	НП(С)БО 15 «Дохід», затверджений МФУ від 29.11.1999 № 290 [56].	Визначено методологію формування облікової інформації про доходи	При вивченні обліку доходів від реалізації основних засобів
12	НП(С)БО 16 «Витрати», затверджений Міністерством фінансів України від 31.12. 1999 № 318 [52].	Доповнено пп.11.1. «Підприємство може визначати собівартість за прямими витратами, пов'язаними з виробництвом продукції, виконанням робіт, наданням послуг»	Для вивчення побудови обліку витрат, пов'язаних з використанням основних засобів на базовому підприємстві
13	МСБО 16 «Основні засоби»: стандарт, затверджений 29.03.2021 [43].	Встановлення вимог до обліку довгострокових активів в міжнародній практиці	Для порівняння методики обліку основних засобів в міжнародній і вітчизняній практиці

1	2	3	4
14	НП(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», затверджений Міністерством фінансів України 07.11.2003 № 617 [53].	Встановлено методологію обліку основних засобів, що утримувані для продажу на підприємстві і припинення діяльності підприємств	Для вивчення організації обліку основних засобів на базовому підприємстві
15	П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів», затверджений Міністерством фінансів України 24.12.2004 № 817 [54].	Встановлено методологію обліку зменшення корисності активів	Для вивчення обліку основних засобів базового підприємства
16	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений Міністерством фінансів України 30.11.1999 № 291 [50].	Наведено систематизований перелік рахунків бухгалтерського обліку, зокрема основних засобів, для підприємств	Для вивчення обліку господарської діяльності підприємства
17	Методичні рекомендації по застосуванню регістрів журнально-ордерної форми обліку для с.-г. підприємств затверджений Міністерства фінансів України 04.06.2009 № 390 [40].	Визначено будову регістрів бухгалтерського обліку, зокрема основних засобів, для використання на підприємствах	Для вивчення обліку господарської діяльності підприємства
18	Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджений наказом МФУ від 30.09.2003 № 561 [37].	Надано методичні рекомендації з ведення обліку необоротних активів	Для вивчення обліку необоротних активів базового підприємства
19	Про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку: Положення, затверджене Міністерством фінансів України 24.05.1995 № 88 [60].	Встановлено порядок документального забезпечення записів для цілей обліку	Для вивчення порядку забезпечення записів в документах, зокрема щодо основних засобів
20	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом МФУ від 30.11.1999 № 291 [22].	Роз'яснено зміст бухгалтерських рахунків, наведено типову кореспонденцію рахунків	Для вивчення організації обліку основних засобів базового підприємства

Проблеми обліку, аналізу та аудиту основних засобів займають значне місце в економічних дослідженнях. Зокрема, ці питання досліджено у працях вчених О. В. Вакун, Н. В. Велінкевич, С.В. Боброва, І. А. Дерун, О. О. Жарікової, О. Кравченко, Л. Матвійчук, О. Є. Кузьмін, Х. П. Стельмах та інших.

У своїх наукових статтях автори розкрили сутність та класифікацію основних засобів, а також їх удосконалення для потреб обліку та економічного аналізу.

Дослідження питань класифікації основних засобів дає змогу твердити про неоднозначність та різноманітність об'єктів основних засобів.

Так, О.В. Вакун розглядає класифікацію основних засобів за ознакою ідентифікації. Наведена класифікація, на думку автора, досить спрощена і не відображує повною мірою всі об'єкти основних засобів [5].

За рядом класифікаційних ознак розглядають основні засоби Т.І. Галецька, А.М. Хазанюк, О. Є. Кузьмін, Х. П. Стельмах, Н.В. Петруня [10; 27; 49].

Автори І.Ф. Баланюк, Д.І. Шиленко, Т.Л. Іванюк, А.В. Жовнір, Т.Б. Банашкевич говорять про те, що сьогодні перед складанням фінансової звітності бухгалтер зобов'язаний провести суттєву підготовчу роботу щодо достовірності відображення інформації про основні засоби [79].

По-перше, необхідно проаналізувати склад основних засобів підприємства і впевнитись в тому, що вони відповідають визнанню активів як таких.

По-друге, слід провести перекласифікацію об'єктів згідно з вимогами відповідних стандартів бухгалтерського обліку. Особливу увагу при цьому слід приділити саме визначенню переліку об'єктів, призначених для продажу [77].

Жарікова О.О. у своїх наукових працях зазначає, що необхідно дослідити узгодженість Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку України з міжнародними стандартами фінансової звітності для розробки рекомендацій щодо вдосконалення національного обліку [16].

У сучасному бухгалтерському обліку оцінка, на думку І.О. Мазуркевич, це складова методу бухгалтерського обліку, яка забезпечує вимірювання вартості об'єктів бухгалтерського обліку, визначення критеріїв визнання активів,

капіталу, зобов'язань, доходів та витрат, створення якісних характеристик облікової інформації тощо [33].

Автор багатьох наукових праць Гнилицька Л.В. зазначає, що одними із «наймолодших» об'єктів обліку, що з'явилися у вітчизняній практиці порівняно недавно є основні засоби, утримувані для продажу. До таких активів відносять основні засоби, що належать до вибуття в результаті операції продажу. Цьому ж питанню надає увагу науковець Кузьмович П.М., який висвітлює методичні аспекти обліку основних засобів, утримуваних для продажу, в умовах національної облікової практики [12].

Н.В. Стельмах у своїх наукових публікаціях здійснює дослідження та аналіз особливостей обліку основних засобів у зарубіжних країнах в порівнянні з українським досвідом [70].

Л.Б. Гнатишин, О.С. Прокопишин у своїй праці досліджують питання організації облікового процесу та визначає шляхи удосконалення організації документального оформлення основних засобів [11].

Питанню пошуку шляхів удосконалення обліку основних засобів присвячує свої праці також Валінкевич Н.В., який розглядає напрями удосконалення стратегії відтворення основних засобів [6].

Шляхи удосконалення класифікації основних засобів розглядає у своїй публікації Дерун І.А., а вдосконалення законодавчого регулювання основних засобів допрацьовують Жарікова О. та Кравченко О. [14;16].

Крім дослідження облікового аспекту, багато наукових праць присвячено аналізу основних засобів та контролю за їх використанням на підприємстві. Так, питання формування облікової бази для проведення аналізу та його методик розглядаються у статтях Крічка Н.М., Мельник В. [26; 36].

Проблемні питання аналізу ефективності використання основних засобів піднімають у своїй статті автори Нусінов В.Я., Рябикіна К.Г., а також Селіванова Н.М., Качанова Н.С. та Серьогіна Ю.С. [46; 66; 67].

Питанням контролю необоротних активів присвячують свої праці Волкова А.А., Дмитренко І., які розглядають як значення зовнішнього аудиту

основних засобів, так і проблеми методології внутрішнього контролю [9].

Також, питаннями щодо проведення аудиту основних засобів переймаються багато вчених, які розглядають організацію, методiku та практику внутрішнього аудиту, зокрема, Фірсова С.М. та Федоронько Н.І. [78].

У сучасному світі неможливо обійтись без комп'ютеризації також і господарських процесів, тому даному питанню присвячують свої праці Волкова А., Дмитренко І. та Шипунова О.В. [47; 82].

Таким чином, дослідженню обліку, аналізу та аудиту основних засобів приділяється достатньо багато уваги в нормативно-правових джерелах, а також вченими-економістами.

Найвагоміший нормативно-правовий акт - Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [58]. Це положення визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності. Зокрема, у даному документі наводяться критерії визнання об'єкта основних засобів активом, прописані методи оцінки, переоцінки та амортизації основних засобів, врегульовано формування інформації про зменшення корисності та вибуття основних засобів, а також порядок розкриття інформації про них у примітках до фінансової звітності. До переліку, слід додати і Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [45], яке регламентує порядок відображення основних засобів у фінансовій звітності підприємства.

Останній рівень нормативно-правового регулювання обліку та аналізу основних засобів визначається законами та кодексами.

Найважливішим законодавчим актом є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р.

№996-XIV зі змінами та доповненнями. Даний Закон регулює порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, а також їх державне регулювання на підприємстві в цілому [62].

Податковим кодексом України визначається класифікація основних засобів у залежності від строку їх корисного використання та об'єкти основних засобів, що підлягають амортизації [51].

Поняття лізингу основних засобів регулюється Законом України «Про фінансовий лізинг» [63].

1.3. Методика дослідження в сфері обліку

Методика дослідження – це сукупність засобів, умов, пов'язаних у систему логічного процесу досягнення потрібного результату. Вона включає весь процес отримання наукового результату, його окремих ланок і в цілому визначає програму досягнення, його конкретні завдання.

Методика дослідження повинна ґрунтуватися на таких наукових положеннях, які визначають напрям дослідження та шляхи його реалізації, відповідати об'єкту наукового пошуку, що дає можливість вирізнити ті його сторони й якості, вивчення яких є метою дослідження.

До найбільш уживаних теоретичних методів дослідження належать: індукція, дедукція, аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, класифікація, моделювання, абстрагування тощо.

Індукція є формою наукового пізнання, що спрямоване на з'ясування причинно-наслідкових зв'язків, узагальнення емпіричних даних на основі логічних висувань від конкретного до загального, від відомого до невідомого. Індуктивний метод використовується дослідником після збору окремих суджень з проблеми дослідження, на основі яких робиться загальний висновок.

Індуктивні знання мають імовірний характер, бо вони завжди виражають припущення про існування певної закономірності. Вірогідність такого припущення перевіряється експериментальним дослідженням. Тому індукція є обов'язковою складовою експерименту, що допомагає визначити причинність досліджуваних явищ, з'ясувати, чому одні з них спричиняють зміни інших.

Дедукція виводиться шляхом висувань від загального до конкретного і тому дає вірогідні знання, а не імовірні (як індукція). Основою дедуктивного методу виступають наукові положення і постулати, що не вимагають дослідно-експериментального підтвердження, а сприймаються як аксіоми. Дедуктивний метод також використовується після збору необхідної інформації з проблеми дослідження, на основі якого із загальних висновків робляться окремі висновки й судження.

Надзвичайну роль у дослідженні відіграють методи аналізу та синтезу.

Аналіз – це спосіб наукового дослідження, при якому конкретне явище розкладається на складові частини.

Синтез – протилежний аналізу спосіб, що полягає у дослідженні явища в цілому, на основі об'єднання пов'язаних між собою елементів в єдине ціле. Синтез дозволяє узагальнювати поняття, закони, теорії.

За допомогою аналізу виділяються й досліджуються окремі ознаки предмета чи явища. Це дає можливість вивчити його структуру, відокремити суттєві риси від несуттєвих, розкрити різнобічні зв'язки предмета, що розглядається, з іншими предметами реальності, з'ясувати властиві йому протиріччя. Але виділені в такий спосіб ознаки є недостатніми, оскільки вони досліджуються окремо і не зіставляються між собою. Для того, щоб розглянути їх як елементи цілого, використовується синтез, що встановлює єдність складових предмета.

Таким чином, аналіз виходить з певного цілого, яке він розглядає, а цілеспрямовує синтез. Це означає, що синтез міститься вже в самому аналізі, а не існує поза ним. Після аналітичного процесу кожний дослідник звертається до синтезу, тобто до раціонального поєднання частин, виділених засобами аналізу. Внаслідок цього формуються нові уявлення про предмет, в якому виділені суттєві, типові риси, уточнюються й збагачуються знання про нього.

Порівняння – це метод, за яким відбуваються зіставлення досліджуваних предметів та встановлення їх подібності або відмінності. Для досягнення правильних результатів у процесі порівняння необхідно дотримуватися таких

вимог: зіставляти тільки однорідні об'єкти чи поняття; порівнювати предмети за такими ознаками, які мають суттєве значення.

Метод класифікації використовується на початкових стадіях дослідження і дає можливість упорядкувати та класифікувати явища на основі визначення їх однорідності. Тим самим класифікація відкриває шляхи подальшого наукового пізнання. Ефективність класифікації залежить від вибору єдиних ознак, за якими вона відбувається. Неточність такого вибору є типовою помилкою студентських досліджень, що заважає усвідомити та чітко охарактеризувати зміст явищ і процесів, що вивчаються.

Моделювання – це штучна система, яка відображає з певною точністю властивості об'єкта, що досліджується. Побудова моделі, як правило спрощує оригінал, узагальнює його. Це сприяє упорядкуванню і систематизації інформації про нього. Кожна модель має фіксувати найголовніші риси об'єкта вивчення. Дрібні фактори, зайва деталізація, другорядні явища ускладнюють саму модель та заважають її теоретичному дослідженню. Всі моделі можуть бути створені на основі глибокого розуміння функцій і властивостей, які вони моделюють. Модель завжди виступає як аналогія і є проміжною ланкою між висунутими теоретичними положеннями та їх перевіркою у реальному перекладацькому процесі.

При написанні магістерської роботи використавши загальні методи наукового пошуку ми використовували і методи бухгалтерського обліку. Метод бухгалтерського обліку – це сукупність спеціальних прийомів, за допомогою яких вивчають його предмет.

Бухгалтерський облік вивчає свій предмет за допомогою таких методів: хронологічного і систематичного спостереження; вимірювання господарських

засобів і процесів; реєстрації та класифікації даних з метою їх систематизації; узагальнення інформації з метою звітності.

Перелічені методи дають змогу формувати бухгалтерську інформацію для зовнішніх і внутрішніх користувачів.

Облікові дані формуються за допомогою таких інструментів – елементів методу: документування; інвентаризація; оцінка; калькулювання; рахунки; подвійний запис; бухгалтерський баланс; бухгалтерська звітність.

Методу спостереження відповідають прийоми документування та інвентаризації; вимірювання здійснюють шляхом оцінки і калькулювання; реєстрація та класифікація (поточне групування) проводяться на рахунках за допомогою подвійного запису; узагальнення інформації з метою звітності відбувається у бухгалтерському балансі та фінансовій звітності.

Дані інструменти забезпечують технологію облікового процесу – трансформацію даних про окремі господарські операції в різноманітну інформацію для управління.

Документування – спосіб первинного спостереження і відображення господарських операцій у первинних бухгалтерських документах (рахунках, накладних, чеках, ордерах тощо). Це початок і основа облікового процесу, без якого бухгалтерський облік неможливий. Кожна господарська операція фіксується за допомогою документа, заповненого з дотриманням певних вимог, що надають йому юридичної сили.

Інвентаризація – метод підтвердження достовірності даних бухгалтерського обліку. Проводиться шляхом описування, підрахунку, виміру, зважування й оцінки всіх залишків засобів і коштів у натурі, виявлення фактичної наявності й стану залишків майна підприємства і зіставлення їх з даними бухгалтерського обліку. Це метод контролю наявності та руху майна, заборгованості, роботи матеріально відповідальних осіб.

Оцінка – спосіб грошового вимірювання об'єктів бухгалтерського обліку. За допомогою оцінки натуральні й трудові вимірники (характеристики) господарських засобів перераховують у вартісні. У бухгалтерському обліку

оцінка об'єктів обліку ґрунтується переважно на показнику фактичних витрат на їх створення чи придбання (історичної собівартості). Майно та господарські операції оцінюють у національній валюті України шляхом підсумовування проведених витрат.

Калькулювання – це метод обчислення собівартості виготовлення продукції або виконаних робіт, наданих послуг. Суть методу полягає в тому, що обґрунтовують, визначають і розподіляють витрати, які належать до того чи іншого об'єкта калькулювання (виробу, процесу, замовлення тощо). Облік кругообігу капіталу базується на трьох калькуляціях: собівартості придбання (постачання, закупки), виробничої собівартості та повної собівартості реалізованої продукції.

Бухгалтерські рахунки – спосіб поточного групування у встановленому порядку. Рахунок – це локальна інформаційна система для групування економічно однорідних об'єктів обліку. Рахунок відображає стан та рух засобів, їх джерел і господарських процесів.

Подвійний запис – метод відображення господарської операції на рахунках; техніка бухгалтерського обліку. Подвійний запис є продуктом кругообігу господарських засобів, відображає подвійність господарських процесів. Суть його полягає у подвійному відображенні в бухгалтерському обліку кожної господарської операції: за дебетом одного і кредитом іншого рахунка однієї і тієї ж суми. Подвійний запис не тільки важливий технічний, а й контрольний прийом.

Бухгалтерський баланс – метод узагальнення даних через рахунки і подвійний запис. Баланс показує склад майна суб'єкта діяльності за видами (складом і використанням) і джерелами утворення на певну дату в узагальненому вартісному вимірнику. Містить дані для аналізу фінансового стану його активів та ліквідності підприємства. Бухгалтерський баланс показує залишки на рахунках, які характеризують, з одного боку, майно суб'єкта господарювання, а

з другого – його власний і залучений капітал. Бухгалтерський баланс є однією з основних форм бухгалтерської звітності.

Бухгалтерська звітність – метод підсумкового узагальнення й одержання підсумкових показників за звітний період. Це впорядкована система взаємопов'язаних економічних показників господарської діяльності підприємства за звітний період. Звітність складається за певними правилами і стандартами на підставі даних рахунків бухгалтерського обліку з певною системою їх групування.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ СУЧАСНОГО ЕТАПУ РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВА ТА
МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

2.1. Оцінка основних показників операційної діяльності

Приватне підприємство ХХХХ знаходиться в селі ХХ ХХХ району Волинської області. Реорганізація сільськогосподарського виробничого кооперативу ХХХХ призвела до заснування підприємства. ПП ХХХХ(код ХХХХХ) було зареєстровано в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (ЄДР) ХХХ.2000 року. Підприємство очолює ХХХХХХ, а ХХХХХ є головним бухгалтером підприємства.

З 01.01.1992 р. підприємство ведеться на обліку в ГУ ДПС у Волинській області як платник єдиного внеску.

Таблиця 2.1 показує основні види діяльності, які були задекларовані.

Таблиця 2.1

Основні види діяльності ХХХХ

Шифр діяльності	Вид діяльності
01.11	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур
01.13	Вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів
01.19	Вирощування інших однорічних і дворічних культур
01.25	Вирощування ягід, горіхів, інших плодових дерев і чагарників
01.41	Розведення великої рогатої худоби молочних порід
01.42	Розведення іншої великої рогатої худоби та буйволів
01.46	Розведення свиней
01.49	Розведення інших тварин
01.61	Допоміжна діяльність у рослинництві
01.62	Допоміжна діяльність у тваринництві
10.11	Виробництво м'яса
10.61	Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості
10.81	Виробництво цукру
46.21	Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин
47.81	Роздрібна торгівля з лотків і на ринках харчовими продуктами, напоями та тютюновими виробами
47.89	Роздрібна торгівля з лотків і на ринках іншими товарами

Приватне підприємство ХХХХ створене на приватній власності підприємства. Вирощування пшениці озимої, кукурудзи на зерно та сої є основним видом діяльності.

Підприємство має достатню кількість технологій для виробництва продукції, але частину орендує. В основному продукцію купують українські компанії.

ПП ХХХХ діє відповідно до Господарського кодексу України, інших законодавчих актів України, установчого договору про створення та діяльність підприємства та Статуту. Він має самостійний баланс, розрахункові і інші рахунки в банках, власну печатку, штампи та бланки тощо. Він також є юридичною особою, яка здійснює різні дії від свого імені.

Таблиця 2.2

**Склад та структура площі сільськогосподарських угідь і посівів у
ХХХХ, 2020-2022 рр.**

Показник	2020 р.		2021 р.		2022 р.		2022 р. до 2020 р., %
	га	%	га	%	га	%	
Площа сільськогосподарських угідь	251,75		246,4		232,68		92,4
з них взяті в оренду		100		100		100	-
Посівна площа	251,75		246,4		232,68		92,4
Культури зернові	-	-	105,0	42,6	187,0	80,4	177,9
з них пшениця озима	-	-	50,0	20,3	50,0	21,5	100,0
кукурудза на зерно	-	-	55,0	22,3	137,0	58,9	У 2,5р.
Культури технічні	251,75	100,0	141,4	57,4	45,68	57,4	18,1
з них соя	176,75	70,2	141,4	57,4	45,68	19,6	25,8
ріпак озимий	75,0	29,8	-	-	-	-	-

У 2022 році 58,9 відсотка посівів кукурудзи були переведені на зерно серед посівів зернових культур. Урожай сої знизилася на 74,2%. Щоб визначити на чому спеціалізується дане підприємство необхідно проаналізувати структуру реалізованої продукції ПП ХХХХ (табл. 2.3).

Головною продукцією яка вирощується на підприємстві є кукурудза на зерно, яка у 2022 році забезпечувала більше половини доходу від реалізації продукції, або 3042,5 тис. грн., як показано в табл. 2.3. У 2020 році кукурудзу не вирощували, а технічні культури, такі як ріпак і соя, принесли найбільший дохід

— 59,1% і 38,5%). У 2021 році відмовилися від виробництва ріпаку та значно скоротили посівні площі під соєю, що призвело до значного скорочення доходу від продажу технічних культур.

Таблиця 2.3

**Вартість і структура товарної продукції у ХХХХ
за 2020-2022 рр.**

Назва продукції	2020 р.		2021 р.		2022 р.		У середньому за три роки		Місце
	вартість, тис. грн	структура, %	вартість, тис. грн	структура, %	вартість, тис. грн	структура, %	вартість, тис. грн	структура, %	
Зернові - всього	109,3	2,4	3751,4	81,3	4102,6	84,9	2654,4	57,4	
З них пшениця озима	109,3	2,4	831,1	18,0	1060,1	21,9	666,8	14,4	3
кукурудза на зерно	-	-	2920,3	63,3	3042,5	63,0	1987,6	42,9	1
Соя	2620,6	59,1	859,7	18,7	724,6	15,1	1401,6	30,3	2
Ріпак озимий	1708,5	38,5	-	-	-	-	569,5	12,3	4
Всього	4438,4	100	4611,1	100	4827,2	100	4625,6	100	-

У 2020 році виробництва пшениці озимої не було, а урожай попередніх років реалізовували.

Таким чином, структура товарної продукції значно вплинула на зміни в структурі посівних площ. Якщо у 2020 році продаж сої забезпечував більшу частину доходу від реалізації продукції, а у 2022 році найбільшу частину доходу отримано від продажу кукурудзи на зерно.

За цей період загальний виторг від реалізації продукції зріс на 8,8 відсотка, чи на 187,2 тис. грн, і був 4625,6 тис. грн. Зростання виручки від реалізації продукції вказує на правильний підхід до зміни структури посіву. Завдяки взаємодії багатьох складових систем фінансових відносин організації та виробничо-господарських факторів результативне використання виробничих ресурсів та їх використання у діяльності підприємства в цілому впливає на фінансово-економічне становище підприємства.

Можна оцінити фінансово-економічне становище підприємства за допомогою системи показників, які вказують на наявність, розташування та використання фінансових ресурсів.

Оцінка собівартості продукції та рентабельності виробничої діяльності є основними показниками економічної діяльності підприємства. Таблиця 2.4 показує динаміку фінансових результатів діяльності ХХХХ. У 2022 році порівняно з 2020 роком спостерігається позитивна тенденція (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Фінансові результати виробничо-господарської діяльності
у ХХХХ, 2020-2022 рр.**

Показник	2020р.	2021р.	2022р.	2022 р. до 2020 р., %
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	4438,4	4611,1	4827,2	108,8
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	4149,3	2866,8	2362,9	56,9
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	289,1	1744,3	2465,1	У 8,5 р.
Рівень рентабельності (збитковості), %	6,9	60,8	104,3	+97,4 п.

Зниження собівартості реалізованої продукції на 43,1% і збільшення прибутку підприємства у 8,5 разів свідчать про покращення фінансового стану підприємства. Це призвело до зростання рівня рентабельності господарства від 6,91% до 104,3% на початку та кінці досліджуваного періоду.

Проаналізуємо структуру дебіторської і кредиторської заборгованостей, яка є ключовим фактором, що впливає на економічний стан підприємства. В табл. 2.5 наведено відповідну оцінку.

Розрахувавши ці показники, ми бачимо позитивний результат: заборгованість підприємства перед замовниками та іншими дебіторами значно зменшилася на 154,2 тис. грн за 2022 рік. Зростання кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги на 257,8 тис. грн є негативним фактором, який вказує на те, що підприємство має заборгованість перед постачальниками, що призвело до збільшення заборгованості за розрахунками на 893,3 тис. грн. Хороша новина полягає в тому, що підприємство не має заборгованості з оплати праці та повністю розрахувалося з бюджетом 2022 року.

**Структура дебіторської та кредиторської заборгованості та її розмір в
XXXX, 2022р., тис. грн.**

Заборгованість	Початок періоду		Кінець періоду		Зміни (+,-)
	тис. грн	%	тис. грн	%	
Дебіторська заборгованість:					
- за товари, роботи і послуги	477,7	100	90,9	28,1	-386,8
- за розрахунками з бюджетом	-	-	67,4	20,8	+67,4
- інша дебіторська заборгованість	-	-	165,2	51,1	+165,2
Разом	477,7	100	323,5	100	-154,2
Кредиторська заборгованість:					
- за товари, роботи і послуги	0,4	1,7	258,2	28,2	+257,8
Поточні зобов'язання за розрахунками:					
- з бюджетом	23,0	98,3	-	-	-23,0
- зі страхування	-	-	-	-	
- з оплати праці	-	-	-	-	
- інші поточні зобов'язання	-	-	658,5	71,8	+658,5
Разом	23,4	100	916,7	100	+893,3

2.2. Оцінка ефективності використання основних засобів

Використання основних засобів, що характеризуються певним складом та структурою, нерозривно пов'язане з аграрним виробництвом, що вимагає постійного аналізу ефективності використання основних засобів. Воно є однією з головних умов що забезпечують конкурентоспроможність підприємства та одержання достатнього прибутку.

Сільськогосподарські підприємства віддають перевагу основним засобам у загальній сумі основного капіталу. Остаточні результати господарської діяльності підприємства багато в чому залежать від їх якості, вартості, технічного рівня та ефективності використання. Це включає випуск продукції, собівартість, прибуток, рентабельність і стійкість фінансового становища. Перш ніж розпочати дослідження проведення аналізу ефективності застосування основних засобів, необхідно дослідити обсяг основних засобів, темпи їх зростання за відповідні періоди часу та співвідношення різних груп основних засобів у порівнянні з загальною кількістю.

Таблиця 2.6 показує оцінку основних засобів у ПП XXXX за 2022 р.

Вартість основних засобів ХХХХ, 2022 рік

Основні засоби	Наявність на			Зміна за період	
	31.12. 2020 р., тис. грн.	31.12. 2021 р., тис. грн.	31.12. 2022 р., тис. грн.	Абсолютна, тис. грн.	Відносна, %
Первісна вартість	2905,5	3068,0	317,8	-2587,7	10,9
Знос	1712,9	2678,3	2750,2	1037,3	160,6
Залишкова вартість	1192,6	389,7	317,8	-874,8	26,6

Відповідно до даних, наведених у таблиці 2.6, вартість основних засобів з року в рік поступово зменшується. Так, первісна вартість основних засобів у 2022 році зменшилася на 80,1% порівняно з 2020 роком. Ступінь зносу основних засобів значно зріс на 60,6%, незважаючи на відсутність оновлення основних засобів, що призвело до цієї зміни. Підприємство використовує застарілий підхід. Таким чином, до кінця 2022 року залишкова вартість основних засобів становила 317,8 тис. грн., що на 874,8 тис. грн. менше, ніж до кінця 2020 року.

Основні засоби підприємства розподіляються на невиробничі та виробничі. Виробничі ресурси підприємства визначають його виробничу потужність. Необхідна така деталізація, щоб знайти способи підвищення росту ефективності використання основних фондів шляхом оптимізації їхньої структури. Основні засоби діляться на виробничі та невиробничі залежно від того, як вони беруть участь у виробничому процесі. Виробнича потужність підприємства, цеху чи дільниці визначається наявністю, складом, структурою та технічним становищем виробничих основних фондів. Проведення аналізу використання виробничих основних фондів встановлює зв'язок між обсягом виробництва продукції та ефективністю їх використання.

На рис.2.1 показано структуру основних засобів ПП ХХХХ на кінець 2022 року.

Рис. 2.1. Структура основних засобів ХХХХ, 2022 рік

Щоб забезпечити ефективне відтворення основних засобів, потрібно дослідити їх стан та використання. Це є важливим компонентом для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Три групи можна створити на основі показників стану, наявності і ефективності використання основних засобів (рис. 2.2).

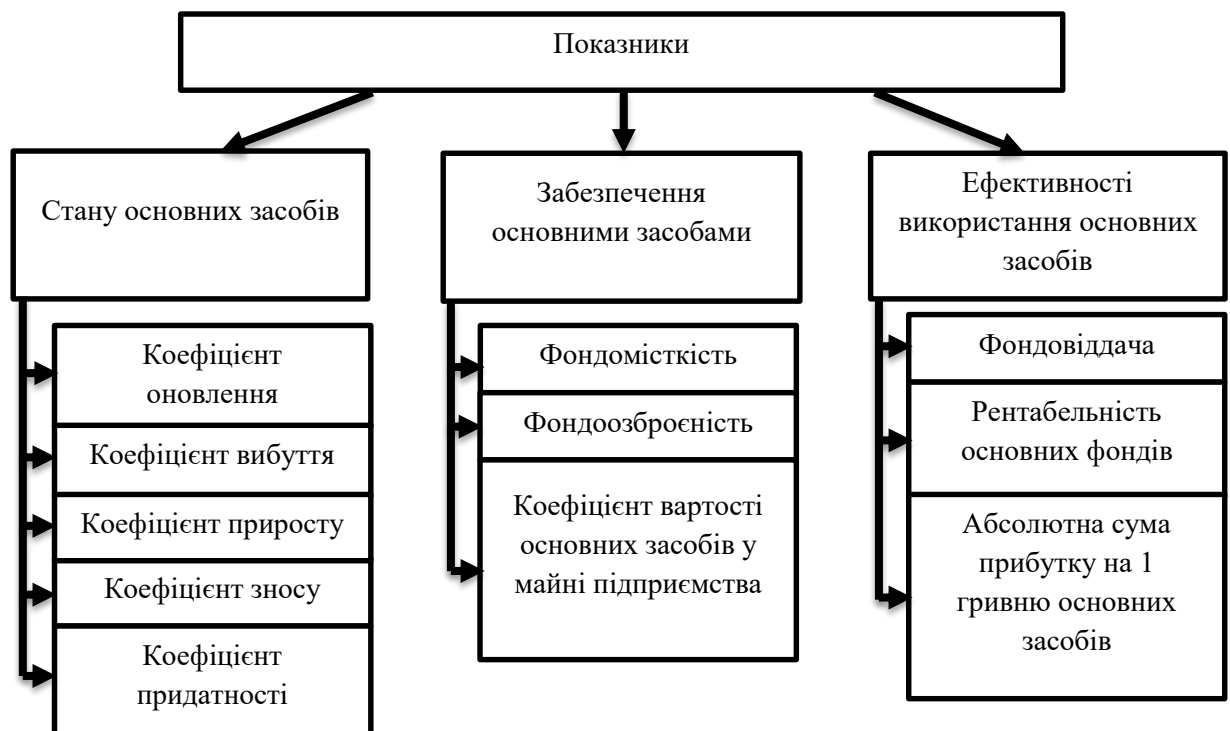

Рис. 2.2. Показники стану, забезпечення та ефективності використання основних засобів на підприємстві

Під час вивчення складу майна підприємства важливо звернути увагу на стан основних засобів підприємства щодо їхнього технічного стану, продуктивності, економічної ефективності, фізичного та морального зносу.

Коефіцієнт оновлення основних засобів і коефіцієнт вибуття основних засобів можна вирахувати за формулами:

$$K_o = \Phi_y / \Phi_k; (2.1)$$

$$K_v = \Phi_v / \Phi_k, (2.2) \text{ де } K_o - \text{коефіцієнт оновлення основних засобів};$$

Введена вартість основних засобів за звітний період це Φ_y , а первісна вартість основних засобів це Φ_k . Коефіцієнт вибуття основних засобів це K_v .

Φ_v - це вартість основних засобів, які були виведені за звітний період.

Коефіцієнт оновлення основних засобів показує, наскільки сильно нові основні засоби вводяться в дію. Зазначений показник не розраховується, оскільки за досліджуваний період не було введено в дію нових основних засобів.

Коефіцієнт вибуття показує інтенсивність вибуття основних засобів, тобто кількість основних засобів, які або морально застаріли, або зношені таким чином, що їх не можна більше використовувати.

Таблиця 2.7 містить аналіз коефіцієнта вибуття основних засобів підприємства за 2020–2022 роки.

Таблиця 2.7

**Аналіз коефіцієнта вибуття основних засобів в XXXX,
2020-2022р.р.**

Показники	За рік			Відхилення (+;-), тис. грн.	
	2020	2021	2022	2022р. від 2020р.	2022р. від 2021р.
Вартість виведених основних засобів, тис. грн.	52,2	52,9	71,9	19,7	-731,0
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	1166,5	791,2	353,7	-812,8	-437,5
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,045	0,149	0,203	0,158	0,054

Як показано в таблиці 2.7, показник списання основних засобів демонструє дуже високі результати. У 2020 році цей показник становив 0,045, а в 2022 році становив 0,203, що свідчить про різке зростання. Це свідчить про те, що на підприємстві не проводиться належний ремонт або модернізація основних засобів, що продовжує термін їх використання.

Коефіцієнт зносу показує, наскільки частка вартості основних засобів становить і включена у витрати виробництва за попередні періоди. Коефіцієнт зносу - це співвідношення первісної вартості основних засобів до загального зносу основних засобів.

$$Z_{ов} = Z_о / \Phi_k; (2.4)$$

де $Z_о$ – загальна сума зносу основних засобів, а Φ_k – коефіцієнт зносу основних засобів.

Показник зносу основних засобів також може бути виміряний у відсотках на початок та на кінець звітного періоду. Цей показник дає можливість оцінити стан основних засобів.

В таблиці 2.8 проаналізовано показник зносу основних засобів підприємства.

Таблиця 2.8

**Аналіз показника зносу основних засобів в XXXX,
2020-2022р.р.**

Показники	За рік			Відхилення (+;-), тис. грн.	
	2020	2021	2022	2022р. від 2020р.	2022р. від 2021р.
Середньорічна сума зносу основних засобів, тис. грн	1712,9	2195,6	2714,3	1001,4	518,7
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	1166,5	791,2	353,7	-812,8	-437,5
Коефіцієнт зносу основних засобів	1,47	2,77	7,67	6,2	4,9

Коефіцієнт зносу основних засобів у 2022 році становив 7,67 пункти, тоді як у 2021 році він становив 2,77 пункти, а в 2020 році – 1,47 пункти, як показано

в таблиці 2.8. Він досить високий і схильний зростати. У 2022 році цей показник зріс на 6,2 пункти порівняно з 2020 роком і на 4,9 пункти порівняно з 2021 роком.

Таким чином, стан основних засобів підприємства є досить катастрофічним. Середньорічна вартість їх у 7,67 разів перевищує знос. Такі показники, як фондомісткість, фондоозброєність і коефіцієнт вартості основних засобів у майні, можуть бути використані для визначення забезпеченості основними засобами підприємства.

Фондомісткість – це показник відображає, яка частка середньорічної вартості основних фондів припадає на 1 грн. продукції, яку виробляє підприємство. Звичайно, вона повинна зменшитися.

Таблиця 2.9 містить аналіз фондомісткості підприємства.

Таблиця 2.9

Аналіз показника фондомісткості XXXX

Показники	За рік			Відхилення (+;-), тис. грн.	
	2020	2021	2022	2022р. від 2020р.	2022р. від 2021р.
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	1166,5	791,2	353,7	-812,8	-437,5
Вартість реалізованої продукції (наданих послуг), тис. грн	4438,4	4611,1	4827,2	388,8	216,1
Фондомісткість, грн	0,26	0,17	0,07	-0,18	-0,98

Згідно з таблицею 2.9, фондомісткість у 2022 році була 0,07 грн. Це на 0,18 грн. менше, ніж у 2020 році. У 2021 році він становив 0,17 грн, що на 0,98 грн вище, ніж у 2022 році. Таким чином, фондомісткість у 2022 році становила 0,1 грн. За цей період цей показник має тенденцію до зниження, що свідчить про ефективне функціонування підприємства.

Фондозабезпеченість підприємства визначається як відношення середньорічної вартості основних засобів на 100 га сільськогосподарських угідь.

В таблиці 2.10 проаналізовано показник фондозабезпеченості основних засобів.

**Аналіз показника фондозабезпеченості ХХХХ,
2020-2022рр.**

Показники	За рік			Відхилення (+;-), тис. грн.	
	2020	2021	2022	2022р. від 2020р.	2022р. від 2021р.
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	1166,5	791,2	353,7	-812,8	-437,5
Площа сільськогосподарських угідь, га	251,75	246,4	232,68	-19,07	-13,72
Фондозабезпеченість, тис. грн. на 100 га	463,35	321,1	152,01	-311,34	-169,09

У 2022 році фондозабезпеченість становила 152,01 тис. грн/га, що на 311,34 тис. грн/га менше ніж у 2020 році, і зменшилася на 169,09 тис. грн/га порівняно з 2021 роком. Це є негативним явищем, оскільки вартість основних засобів щорічно зменшується на 100 га.

Коефіцієнт вартості основних виробничих засобів підприємства - це відношення вартості основних виробничих засобів (за мінусом їхнього зносу) до вартості всього майна підприємства. Коефіцієнт не може перевищувати 0,5.

Дослідження аналізу коефіцієнта вартості основних засобів у ПП ХХХХ розглянемо в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

**Аналіз коефіцієнта вартості основних засобів у ХХХХ,
2020-2022 рр.**

Показники	За рік			Відхилення (+;-), тис. грн.	
	2020	2021	2022	2022р. від 2020р.	2022р. від 2021р.
Вартість основних засобів з вирахуванням зносу, тис. грн.	1192,6	389,7	317,8	-874,8	26,6
Загальна вартість майна, тис. грн.	2934,1	3858,4	5982,4	3048,3	2124,0
Коефіцієнт вартості основних засобів у майні підприємства	0,41	0,10	0,05	-0,36	-0,05

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів в загальній вартості майна підприємства досягає критичної позначки, як показано в таблиці 2.11. У 2022 році він становив 0,05, що менше норми. Зменшення на 0,36 пунктів порівняно з 2020 роком і зменшення на 0,05 пунктів порівняно з 2021 роком. Це означає, що підприємство має низький реальний виробничий потенціал і має негайно шукати гроші, щоб виправити ситуацію.

Для того, щоб оцінити ефективність використання основних засобів, використовуються різні показники. Одним із таких є фондівдача, яка показує, скільки коштує виготовлена продукція, коли її віднімають на 1 гривню вартості основних засобів.

Рентабельність основних засобів – це показник, який показує, скільки прибутку припадає на 1 гривню основних засобів.

Фондовіддача, показник, який є оберненим до показника фондомісткості, показує, скільки доходу припадає на одну гривню основних засобів підприємства.

Таблиця 2.12 показує динаміку показника фондівдачі протягом досліджуваного періоду.

Таблиця 2.12

Аналіз показника фондівдачі ХХХХ

Показники	За рік			Відхилення (+;-), тис. грн.	
	2020	2021	2022	2022р. від 2020р.	2022р. від 2021р.
Вартість реалізованої продукції (наданих послуг), тис. грн.	4438,4	4611,1	4827,2	388,8	216,1
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	1166,5	791,2	353,7	-812,8	-437,5
Фондовіддача, грн.	3,8	5,83	13,65	9,85	7,82

Як показано в таблиці 2.12, показник фондівдачі в 2022 році становив 13,65 грн., у 2021 році — 5,83 грн., а в 2020 році — 3,8 грн. До 2020 року фондівдача зростає на 9,85 грн, а до 2021 року зростає на 7,82 грн. Показник

фондовіддачі має тенденцію зростати, що свідчить про те, що ресурси використовуються ефективно.

Рентабельність розглядається як відносний показник ефективності використання основних засобів. Він встановлює ступінь використання наявних основних засобів під час виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції.

Для визначення рентабельності основних засобів використовується формула:

$$\text{Сума прибутку на 1 грн. основних засобів} = (\text{Пз} / \text{Фк}), \quad (2.7)$$

де, Пз - чистий прибуток за звітний період;

Фк - первісна вартість основних засобів.

У таблиці 2.13 представлено аналіз величини прибутку, отриманого на 1 грн. основних засобів у досліджуваному підприємстві.

Таблиця 2.13

Ефективність використання основних засобів ХХХХ, 2020-2022 рр.

Показники	За рік			Відхилення (+;-), тис. грн.	
	2020	2021	2022	2022р. від 2020р.	2022р. від 2021р.
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	289,1	1744,3	2465,1	2176,0	720,8
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	1166,5	791,2	353,7	-812,8	-437,5
Сума прибутку (збитку) на 1 грн. основних засобів	0,25	2,20	6,96	6,71	4,76

Згідно з таблицею 2.13, на кінець аналізованого періоду сума прибутку на 1 грн. основних засобів становила 6,96 грн. Це досить висока сума, яка продовжувала зростати протягом досліджуваного періоду. Це результат різкого зниження вартості основних засобів у поєднанні з різким зростанням прибутку підприємства.

Отже, за цей період ПП ХХХХ продемонструвала досить високий рівень ефективності господарювання.

Незважаючи на високий ступінь зносу, основні засоби використовувалися достатньо ефективно, і їх вартість значно знизилася. З іншого боку, плата за послуги сторонніх організацій зросла у 12,6 раз, становлячи 91,0% загальновиробничих витрат підприємства. Це вказує на те, що підприємство вирішило працювати за допомогою оренди основних засобів, а не поповнювати свій парк матеріально-технічних засобів.

2.3. Організація системи первинного та зведеного обліку основних засобів

Одним із найважливіших стадій бухгалтерського процесу на ПП ХХХХ є первинний облік, оскільки він служить письмовим підтвердженням усіх господарських операцій, у тому числі з основними засобами, що відбуваються на підприємстві. Якість інформації щодо основних інструментів для управління цим процесом залежить від його ефективності. По суті, первинний облік є початковим етапом процесу обліку операцій з основними засобами. Він також створює оперативну та точну інформацію та служить зв'язком між господарською діяльністю та системою управління. Первісна інформація що стосується наявності, стану, руху, капітального ремонту та інші операції пов'язаних з основними засобами відображається в численних облікових записах. Це не лише забезпечує контроль і є юридичним доказом виконання операцій, але й використовується для економічного аналізу та прийняття управлінських рішень.

В процесі первинного обліку основних засобів на ПП ХХХХ дотримуються положень Наказу Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку [48] Наказ про облікову політику визначає процедуру первинного обліку основних засобів ХХХХ. Цей наказ щодо основних засобів містить наступні елементи: строк корисного використання (експлуатації) основних засобів; ліквідаційну вартість основних засобів; методи амортизації основних засобів; періодичність зарахування сум до оцінки основних засобів.

Для документування господарських операцій використовуються різні форми, в залежності від типу операцій: щодо їх надходження на підприємство, руху та вибуття.

Договори купівлі-продажу є основою для придбання основних засобів. Для отримання основних засобів на ПП ХХХХ використовується акт прийому-передачі (внутрішнього переміщення). Мета цього первинного документа полягає в тому, щоб включити певні об'єкти до складу основних засобів, переміщувати їх із складу в експлуатацію, переміщувати їх із одного цеху в інший і виключати об'єкти з складу основних засобів у випадках, коли вони передаються безкоштовно, за плату або в оренду.

Форма ОЗ-1 включає: кожен новий засіб, який надходить на підприємство; або кілька однакових предметів, таких як обладнання, інструменти та інвентар, якщо вони надходять на підприємство в одному звітному періоді та мають однакову вартість.

Коли частини одного об'єкта основних засобів мають різні терміни корисного використання то в бухгалтерському обліку відображаються як окремі об'єкти, і окремо для кожного з цих об'єктів складається форма ОЗ-1. Форма ОЗ-1 зазвичай включає підрозділ, який передає об'єкт. У момент надходження або вибуття основних засобів він оформляється комісією в одному примірнику. Після цього акт внутрішнього переміщення (прийняття-передачі) основних засобів з технічною документацією передається до бухгалтерії та підписується керівником та головним бухгалтером.

Коли основні засоби передаються безкоштовно іншому підприємству, акт прийому-передачі основних засобів складається з двох екземплярів для кожної сторони. Акт продажу складається з трьох примірників: перші два залишаються у покупця, а третій залишається у продавця.

Крім того, для оприбуткування основних засобів використовується «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів». На підприємстві використовується цей документ для оформлення приймання-здачі основних засобів для ремонту, реконструкції та модернізації.

Той акт підписується відповідальним працівником відділу та представником організації, яка проводила ремонт або модернізацію основних засобів, і передається в бухгалтерію. В подальшому акт підписується головним бухгалтером та затверджується керівником організації, підприємства чи особами, уповноваженими на це. Під час ремонту, реконструкції чи модернізації в технічну документацію об'єкта основних засобів вносяться необхідні зміни в характеристики об'єкта.

У багатьох випадках ремонт, реконструкція або модернізація виконується стороннім підприємством. У цьому випадку документ складається в двох примірниках. Підприємство, яке займається ремонтом, реконструкцією чи модернізацією, отримує другий примірник.

В бухгалтерії ПП ХХХХ бухгалтером, який веде облік необоротних активів, на кожен об'єкт основних засобів відкривається інвентарна картка обліку основних засобів (ОЗ-6) на підставі акту прийому- передачі продавця. В інвентарній картці записуються тільки основні якісні та кількісні характеристики основного засобу (назва підприємства, місце знаходження, рахунок, субрахунок, код аналітичного обліку, первісна вартість, норма амортизаційних відрахувань, рік випуску, сума зносу, дата введення в експлуатацію, номер техпаспорту тощо). Всі зміни, що відбуваються з основними засобами, обов'язково реєструються в інвентарній картці.

Картки засобів у бухгалтерії розташовані за категоріями основних з виділенням окремої групи об'єктів, які тимчасово не експлуатуються через різні причини.

Кожному об'єкту присвоюється інвентарний номер для аналітичного обліку та спостереження за використанням основних засобів. Якщо підприємство визначає частину або компонент основних засобів як окремий об'єкт основних засобів, їм також присвоюється інвентарний номер. У міру його перебування на даному підприємстві інвентарний номер закріплюється за об'єктом основних засобів. Інвентарні номери об'єктів основних засобів, що вибули, не присвоюються іншим об'єктам основних

засобів, які надійшли на підприємство протягом періоду, протягом якого нові об'єкти не можуть бути ідентифіковані з тими, що вибули, наприклад протягом строків зберігання документів. Орендовані основні засоби можуть залишатися з інвентарним номером орендодавця, якщо вони не були надані орендарем.

Матеріально відповідальна особа складає інвентарний список основних засобів для пооб'єктного обліку за місцями їх знаходження. Дані інвентарних карток, які ведуться в бухгалтерії, повинні відповідати даним цього списку засобів.

Основні засоби на ПП ХХХХ списуються за допомогою акту на списання основних засобів (форма ОЗ-3). Цей формат використовується для оформлення вибуття основних засобів, незалежно від того, повністю чи частково вони були списані. Акт складається в двох примірниках: один знаходиться в бухгалтерії, а інший знаходиться в матеріально-відповідальній особі.

В акті вказуються не тільки витрати, пов'язані зі списанням, але й вартість матеріальних цінностей, отриманих у результаті ліквідації.

Крім того, на підприємстві заповнюється акт списання автомобілів. У цьому акті наводяться такі дані, щоб описати автомобіль як об'єкт основних засобів: рік виготовлення, дата надходження на підприємство, початок експлуатації, первісна (переоцінена) вартість, нарахований знос, передбачений і фактичний строк корисного використання, ремонти, причини вибуття тощо. Якщо матеріальні цінності були оприбутковані в результаті ліквідації автомобіля, необхідно підтвердити це, зазначивши їх назву, кількість, ціну та загальну суму в типовій формі № ОЗ-4.

Акт на списання транспортного засобу складається з двох примірників і затверджується керівником компанії або уповноваженою особою. Перший примірник передається до бухгалтерії, а другий залишається у матеріально відповідальній особі.

Інвентарна картка обліку основних засобів (типова форма ОЗ-6); опис інвентарної картки обліку основних засобів (типова форма ОЗ-7); картка обліку руху основних засобів (типова форма ОЗ-8); інвентарний список основних

засобів (типова форма ОЗ-9) – основні типові форми документів з прийняттям основних засобів на баланс підприємства.

Слід зазначити, що первинна документація, яка використовується для обліку основних засобів, повинна бути простою, зрозумілою та зручною для використання. Крім того, вона повинна повністю описувати відповідну операцію, задовольняючи вимоги бухгалтерського, оперативного та статистичного обліку.

Тим часом на ПП ХХХХ показники типових форм не враховують сучасні вимоги, зокрема зміни в нормативно-правовій системі обліку основних засобів. Таким чином, достатньо об'єктивні стандарти, які застосовуються на підприємстві, мають значні недоліки.

Основним недоліком первинної документації з обліку основних засобів, що застосовується на ПП ХХХХ і в Україні, є старіння її змісту та реквізитів. Це суперечить намаганням наблизити національні стандарти до міжнародних. Цей сектор зазнає лише незначних змін, залишивши основну проблему незмінною. З цієї причини ми пропонуємо внести певні зміни до основних форм первинного обліку основних засобів, щоб зробити їх більш практичними в сучасних умовах (табл. 2.14).

Крім того, слід звернути увагу на ще одну проблему, пов'язану з обліком основних засобів, які надаються в оренду іншим особам. У зв'язку з тим, що вони є як інвестиційною нерухомістю, так і основними засобами, їх облік має відповідати однаковим узагальненим методичним рекомендаціям.

Основні засоби на ПП ХХХХ обліковуються на рахунку 10 «Основні засоби». Рахунок 10 «Основні засоби» призначений для обліку та узагальнення інформації про наявність і рух власних чи отриманих на умовах фінансової оренди цілісних майнових комплексів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості, які віднесені до складу основних засобів.

Рекомендації щодо модифікації типових форм обліку основних засобів, які використовуються в ХХХХ

Назва типової форми	Реквізити, які не використовуються	Рекомендовані реквізити
1	2	3
ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»	не актуальна дата затвердження документа («на 20 р.»); «код рахунка та об'єкта аналітичного обліку(для віднесення амортизаційних відрахувань)»; «код норми амортизаційних відрахувань»; «поправочний коефіцієнт»; «норма амортизаційних відрахувань на капітальний ремонт»	графа «Клас основних засобів»; графа «Термін корисного використання»; графа «Ліквідаційна вартість»; графа «Метод нарахування амортизації»
ОЗ-2 «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів»	немає зайвих реквізитів	графа «Клас основних засобів»; графа «Встановлений термін експлуатації (Так/Ні)»;
ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів»	застаріла дата затвердження документа «на 20 рік»; код норми амортизаційних відрахувань; норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення та на капітальний ремонт	графа «Група основних засобів»
ОЗ-4 «Акт на списання автотранспортних засобів»	застаріла дата затвердження документа «на 20 рік»; «код рахунка та об'єкта аналітичного обліку(для віднесення амортизаційних відрахувань)»; «код норми амортизаційних відрахувань»; «норма відрахувань на капітальний ремонт»	Рекомендовані реквізити відсутні
ОЗ-5 «Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини»	застаріла дата затвердження документа «на 20 рік»	графа «Вартість об'єкта»
ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів»	графа 18 «Первісна вартість всіх об'єктів»; «код норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення»; «код норми амортизаційних відрахувань на капітальний ремонт»; «норма амортизаційних відрахувань на капітальний ремонт»; «поправочний коефіцієнт»	«ліквідаційна вартість»; «строк корисного використання»; «вартість, що амортизується»; «переоцінена вартість»
ОЗ-8 «Картка обліку руху основних засобів»	інформація про індексацію основних засобів; виключити графу «Найменування класифікаційної групи основних засобів»; графа «Амортизація капітального ремонту основних засобів».	графа «Код класу основних засобів»
ОЗ-9 «Інвентарний список основних засобів»	виключити графу «Найменування класифікаційної групи основних засобів»	графа «Код класу основних засобів»

За дебетом рахунку 10 «Основні засоби» відображаються надходження (придбані, створені, безоплатно отримані) основних засобів на баланс підприємства. Ці надходження включають витрату, пов'язану з покращенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), які збільшують очікувані майбутні економічні вигоди від його використання.

Рахунок 10 «Основні засоби» має такі субрахунки:

- 100 «Інвестиційна нерухомість»;
- 101 «Земельні ділянки»;
- 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»;
- 103 «Будинки та споруди»;
- 104 «Машини та обладнання»;
- 105 «Транспортні засоби»;
- 106 «Інструменти, прилади та інвентар»;
- 107 «Тварини»;
- 108 «Багаторічні насадження»;
- 109 «Інші основні засоби».

ППП ХХХХ використовує лише невелику кількість цих субрахунків. Зокрема, на субрахунку 103 «Будинки та споруди» ведеться облік наявності та вибуття будинків, споруд або їх структурних компонентів і передавальних пристроїв, а також житлових будівель. Субрахунок 101 «Земельні ділянки» призначений для обліку земельних ділянок, закріплених за підприємством.

Облік машин і обладнання, транспортних засобів, інструментів, приладів або інвентарю ведеться на субрахунках 104, 105 і 106 відповідно. Основні засоби, які не включені до інших субрахунків рахунку 10 «Основні засоби», обліковуються на субрахунку 109 «Інші основні засоби».

Аналітичний облік цих основних засобів на ППП ХХХХ проводиться окремо для кожного об'єкта основних засобів.

В табл. 2.15 представлено кореспонденцію рахунків ППП ХХХХ щодо обліку надходження, вибуття та поліпшення та ремонту основних засобів.

Таблиця 2.15

Типова кореспонденція рахунків з обліку надходження, вибуття основних засобів, і також витрат на покращення чи ремонт

№ з/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Отримано від постачальника основні засоби	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
2	Отримано безоплатно основні засоби	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»	424 «Безоплатно одержані необоротні активи»
3	Віднесено на збільшення первісної вартості витрати на реєстрацію	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»
4	Включено в первісну вартість витрати на монтаж і налагодження	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
5	Введено в експлуатацію основні засоби	10 «Основні засоби» за видами	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»
6	Отримано устаткування як внесок до статутного капіталу	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»	46 «Неоплачений капітал»
7	Переведено основні засоби до складу необоротних активів, утримуваних для продажу	286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу»	10 «Основні засоби» за видами
8	Списано суму нарахованого зносу за об'єктом	131 «Знос основних засобів»	10 «Основні засоби» за видами
9	Списано залишкову вартість об'єкта основних засобів, що ліквідується	976 «Списання необоротних активів»	10 «Основні засоби» за видами
10	Підписано акт виконаних робіт з підрядною організацією, що здійснювала поліпшення основних засобів	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
11	Відображено збільшення первісної вартості устаткування на суму витрат з його поліпшення	10 «Основні засоби» за видами	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»

Результати дослідження показали, що в ПП ХХХХ дотримуються вимог Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку за

журнально-ордерною формою на підприємствах агропромислового комплексу № 390 від 04.06.2009 р.

Отже, на основі результатів дослідження було створено загальну схему відображення інформації про основні засоби у документах, а також схему запису в реєстрах з обліку амортизації відповідно до Методичних рекомендацій №390. Ця схема відображає облікову практику досліджуваного підприємства (рис. 2.3).

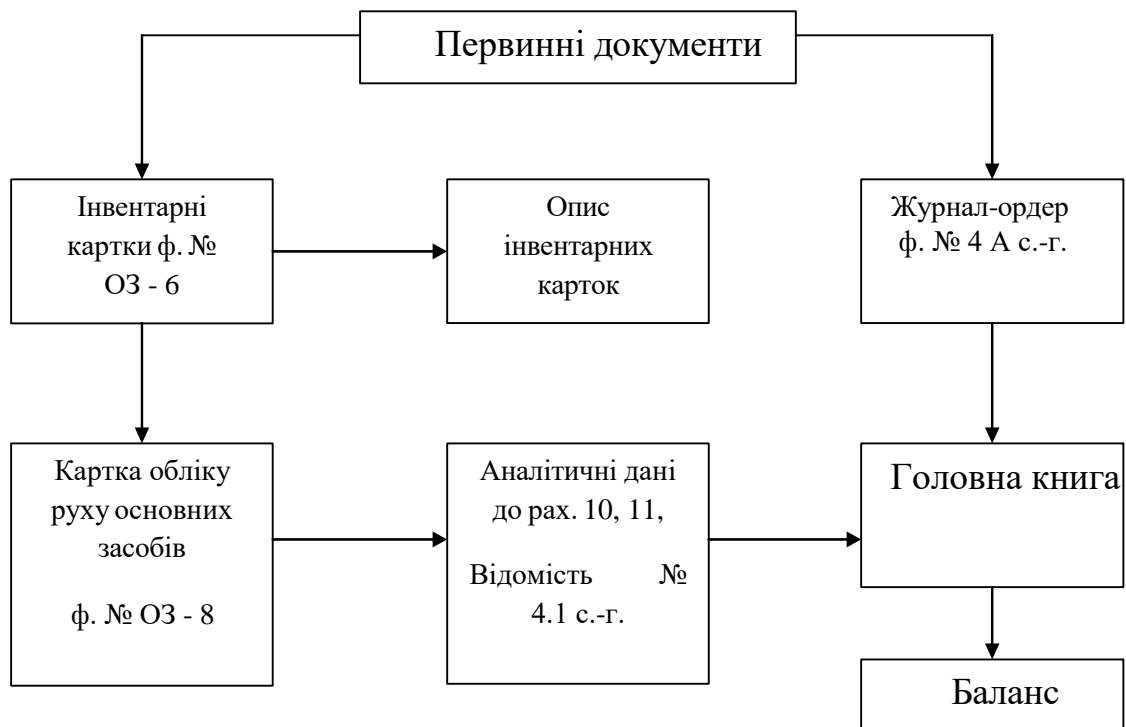

Рис. 2.3. Схема записів в реєстрах з обліку основних засобів

Відображений порядок ведення обліку відповідає чинній нормативній базі, підсилює контрольні функції обліку та забезпечує високу аналітичність інформації про необоротні активи та суму амортизації, яка входить до витрат підприємства, що полегшує аналіз і прийняття ефективних управлінських рішень.

2.4. Методи розрахунку амортизації та облік зносу основних засобів

Стан і використання основних засобів ПП ХХХХ є дуже важливими щоб забезпечити конкурентоспроможність підприємства, а їх структура та склад

визначають можливості підприємства щодо організації виробничого процесу. Підприємство використовує економічні переваги об'єктів основних засобів на ХХХХ. Це призводить до зменшення залишкової вартості основних засобів, котре відображається за допомогою нарахування амортизації. Амортизація є важливою частиною процесу обліку основних засобів підприємства.

Оприбутковування основних засобів не є кінцевою метою підприємства. Основні засоби купуються для використання. Крім того, амортизація обов'язково нараховується при використанні необоротних активів, особливо основних засобів.

За своєю суттю амортизація є дуже складним явищем, яке поєднує елементи процесу руху вартості, витрат виробництва, джерел фінансування, інструментів управління відтворенням, а також відшкодування зношених і нагромадження нових засобів праці. Компанія може використовувати один із п'яти методів нарахування амортизації основних засобів (табл. 2.16).

Згідно з Наказом про облікову політику ПП ХХХХ використовує прямолінійний метод для всіх груп основних засобів, за виключенням земельних ділянок і незавершених капітальних інвестицій, на які не нараховується амортизація. В звітності відображаються незавершені капітальні інвестиції за первісною вартістю. Первинний облік амортизованої вартості проводиться за допомогою відомості нарахування амортизації основних засобів і інших необоротних активів, котрі надійшли або вибули (№ 4.5 с.-г.).

Записи у відповідних інвентарних картках обліку основних засобів, які ведуться в бухгалтерії, відповідають даним пооб'єктного обліку основних засобів за місцем їх експлуатації.

Для узагальнення інформації про накопичену амортизацію та індексацію зносу основних засобів, які підлягають амортизації, використовується рахунок 131 «Знос основних засобів».

Методи нарахування амортизації, що можуть застосовуватися на підприємстві

Метод	Суть методу	Примітки
Прямолінійний метод	Розмір амортизації залежить тільки від строку використання об'єкта основних засобів	Переваги: вартість об'єкта основних засобів списується рівними частинами протягом усього строку його експлуатації. Недоліки: не враховується моральний знос об'єктів основних засобів і фактор підвищення витрат на ремонти протягом його експлуатації (особливо в останні роки використання об'єкта основних засобів)
Метод зменшення залишкової вартості	Річна сума амортизації визначається виходячи з залишкової вартості об'єкта основних засобів на початок звітного року або з первісної вартості (за введеними протягом року об'єктами основних засобів) і річної норми амортизації	Переваги: протягом перших років експлуатації об'єкта основних засобів накопичується значна сума коштів, необхідних для його відновлення. Недоліки: передбачає обов'язкову наявність ліквідаційної вартості
Метод прискореного зменшення залишкової вартості	Є різновидом методу зменшення залишкової вартості	Ліквідаційна вартість не враховується при визначенні амортизації, за винятком останнього року, коли суму амортизації визначають як різницю між залишковою і ліквідаційною вартостями активу. Переваги: протягом перших років експлуатації об'єкта основних засобів накопичується значна сума коштів, необхідних для його відновлення
Кумулятивний метод	Річна сума амортизації визначається як добуток вартості, що амортизується, і кумулятивного коефіцієнта	Переваги: 1. У перші роки, коли інтенсивність використання об'єкта основних засобів максимальна, амортизується більша частина його вартості. 2. Забезпечується можливість збільшення суми витрат на ремонт, що припадають на останні роки використання основних засобів, без відповідного збільшення витрат виробництва (собівартості продукції) за рахунок того, що сума амортизації, яка нараховується, в ці роки зменшується
Виробничий метод	Застосовується для нарахування амортизації об'єктів основних засобів, технічний стан яких залежить від кількості виробленої продукції	Переваги: дозволяє враховувати інтенсивність використання об'єктів основних засобів. Його зручно застосовувати при визначенні амортизації автотранспорту залежно від його пробігу, верстатів та іншого виробничого устаткування залежно від обсягів виробництва. Недоліки: складнощі при визначенні очікуваних загальних обсягів виробництва продукції за окремими об'єктами засобів.

Нарахування амортизації та індексація зносу (амортизації яка накопичена) необоротних активів відображаються на субрахунку 131 «Знос основних засобів» за кредитом, а зменшення суми зносу (накопиченої амортизації) відображається за дебетом.

Аналітичний облік зносу, також відомого як накопичена амортизація, проводиться відповідно до категорій основних засобів.

Таблиця 2.17 містить типову кореспонденцію по обліку амортизації основних засобів.

Таблиця 2.17

**Кореспонденція рахунків з обліку амортизації основних засобів на
XXXX**

Зміст господарських операцій	Дебет	Кредит
Нарахована амортизація основних засобів, пов'язаних з капітальним будівництвом	151 «Капітальне будівництво»	131 «Знос основних засобів»
Нарахована амортизація основних засобів, пов'язаних з придбанням або виготовленням основних засобів	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»	131 «Знос основних засобів»
Нарахована амортизація основних засобів, безпосередньо пов'язаних з виробництвом	23 «Виробництво»	131 «Знос основних засобів»
Нарахована амортизація основних засобів загальновиробничого призначення	91 «Загально-виробничі витрати»	131 «Знос основних засобів»
Нарахована амортизація основних засобів адміністративного призначення	92 «Адміністративні витрати»	131 «Знос основних засобів»
Нарахована амортизація основних засобів, пов'язаних зі збутом продукції (робіт, послуг)	93 «Витрати на збут»	131 «Знос основних засобів»

У бухгалтерському обліку на ПП XXXX амортизацію нараховують по всіх об'єктах основних засобів. Це стосується незалежно від того, використовуються вони для виробничої або невиробничої діяльності підприємства, а також від того, як сформувалася вартість, що амортизується: шляхом придбання, безоплатного отримання або переоцінки основних засобів.

У бухгалтерському обліку на ПП XXXX амортизацію нараховують по всіх об'єктах основних засобів. Це стосується незалежно від того, використовуються вони для виробничої або невиробничої діяльності підприємства, а також від того,

як сформувалася вартість, що амортизується: шляхом придбання, безоплатного отримання або переоцінки основних засобів.

Нараховує амортизацію підприємство кожен місяць протягом терміну корисного використання.

Нарахування амортизації починається з місяця, який слідує за місяцем, в якому об'єкт основних засобів визнаний придатним до використання; якщо використовується виробничий метод, то починається нарахування з дати, наступної за датою, у якій об'єкт основних засобів став придатним для використання.

Формула нарахування суми амортизації має наступний вигляд (2.1):

$$\text{Арік} = \text{АмВ} : \text{Т}, \quad (2.1)$$

Де Арік – річна сума амортизації;

АмВ – вартість, яка амортизується;

Т – строк корисного використання об'єкта.

$$\text{АмВ} = \text{ПВ} - \text{ЛВ}, \quad (2.2)$$

Де ПВ – первісна вартість;

ЛВ – ліквідаційна вартість.

Рисунок 2.4 показує схему записів у регістрах з обліку амортизації основних засобів і інших необоротних активів.

Рис. 2.4. Схема записів у регістрах з обліку амортизації основних засобів та інших необоротних активів

Слід відмітити щодо відображення в реєстрах обліку основних засобів і амортизації (знос) основних засобів зауважень немає.

2.5. Відображення обліку основних засобів у фінансовій звітності

Облік основних засобів у фінансовій звітності є важливою частиною забезпечення прозорості та достовірності фінансової інформації підприємства. Це досягається за допомогою застосування стандартів бухгалтерського обліку. Основні активи, отакі як будівлі, обладнання та машини, складають значну

частину активів підприємства, тому важливо правильно оцінити фінансовий стан даного підприємства.

Зміст, форма та загальні вимоги для розкриття статей балансу визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку «Баланс». Норми цього Положення застосовуються до бухгалтерського обліку підприємства. Згідно з цим нормативним актом, у статті «Основні засоби» наводиться вартість власних, отриманих на умовах фінансового лізингу, а також орендованих цілісних майнових комплексів, які згідно з відповідним положенням віднесені до складу основних засобів. Цей документ також описує вартість інших необоротних матеріальних активів. Варто звернути увагу на побудову балансу, оскільки в ньому вказується сума зносу основних засобів у дужках. У підсумку це дозволяє визначити залишкову вартість основних засобів, що входить у загальну валюту активу балансу.

Варто звернути увагу, що підприємство самостійно надає інформацію, яка передбачена чинною нормативною базою, у будь-якому зручному для неї форматі (письмове пояснення, таблиці, графіки). Таким чином, коли підприємство складає свою фінансову звітність, воно також повинно дотримуватися П(С)БО 7, яке розкриває інформацію про основні засоби, що міститься в Примітках до фінансової звітності.

Примітки не мають стандартної форми, і кожен може творчо складати їх. Для кожної групи основних засобів у Примітках до фінансової звітності наводиться наступна інформація: вартість (первинна або переоцінена), за якою основні засоби відображені у балансі; методи амортизації та терміни корисного використання (експлуатації); наявність і рух основних засобів протягом звітного періоду; сума нарахованої амортизації; та додаткова інформація. Якщо у звітному періоді проводилася переоцінка основних засобів, необхідно зазначити наступне: джерело інформації про справедливую вартість; наявність незалежного експерта, який брав участь у переоцінці; і зміну суми додаткового капіталу, яка виникла в результаті переоцінки.

У Примітках до фінансової звітності наводяться такі дані: вартість основних засобів, щодо яких існує обмеження права власності; вартість переданих у заставу основних засобів; сума капітальних вкладень, зроблених для придбання та будівництва основних засобів у звітний рік; сума укладених угод на придбання основних засобів у майбутньому; залишкова вартість основних засобів, які тимчасово не використовуються (наприклад, для консервації). Примітки до річної фінансової звітності містять інформацію про основні засоби, яка не може бути достатньо розкрита в інших формах фінансової звітності.

Зокрема, розділ II містить інформацію про кожену групу основних засобів, зазначених на балансі підприємства. Він також містить інформацію про інші інвестиційну нерухомість і необоротні активи. Таким чином, інформація, наведена в рядках 1010–1017 форми № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан), розкривається в цьому розділі.

Алгоритм відображення інформації про основні засоби підприємства в Балансі (звіті про фінансовий стан) представлено в табл. 2.18. Примітки до фінансової звітності також містять інформацію про основні засоби.

Для розкриття інформації про основні засоби у Примітках до фінансової звітності наводиться інформація за кожною групою основних засобів зокрема.

До інформації про стан основних засобів потрібно віднести:

1. Вартість (первісна або переоцінена), за якою основні засоби відображені в балансі.

2. Методи амортизації, що застосовуються підприємством, та діапазон строків корисного використання (експлуатації).

3. Наявність та рух у звітному році:

а) первісна (переоцінена) вартість та сума зносу на початок звітного року;

б) первісна вартість основних засобів, які визнані активом, з виділенням вартості основних засобів, отриманих внаслідок об'єднання підприємств;

в) сума зміни первісної (переоціненої) вартості та зносу основних засобів внаслідок переоцінки;

г) первісна (переоцінена) вартість та сума зносу засобів, які вибули;

**Алгоритм заповнення Балансу (звіту про фінансовий стан)
на ХХХХ**

Назва рядка	Код рядка	Пояснення щодо заповнення
Основні засоби	1010	У статті 1010 наводиться вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби». У цій статті також наводиться вартість інших необоротних матеріальних активів. У статті 1010 наводиться залишкова вартість, яка визначається як різниця між первісною (переоціненою) вартістю основних засобів і сумою їх зносу на дату балансу: ст. 1011 – ст. 1012 У статті «Основні засоби» також наводиться вартість основних засобів, отриманих у довірче управління або на праві господарського відання чи праві оперативного управління
Первісна вартість	1011	У статті 1011 наводиться первісна (переоцінена) вартість, яка визначається з урахуванням п. 7–14 П(С)БО 7 «Основні засоби»: сальдо Дт 10 «Основні засоби»
Знос	1012	У статті 1012 наводиться сума зносу основних засобів. Амортизація основних засобів визначається з урахуванням п. 22–29 П(С)БО 7 «Основні засоби»: сальдо Кт 131 «Знос основних засобів» та 132 «Знос інших необоротних матеріальних активів». Сума в цьому рядку наводиться у дужках.

д) сума нарахованої амортизації;

е) сума втрат від зменшення корисності, відображена в звіті про фінансові результати у звітному періоді;

ж) інші зміни первісної (переоціненої) вартості та сума зносу основних засобів;

з) первісна (переоцінена) вартість та сума зносу на кінець звітного року.

4. У Примітках до фінансової звітності також наводиться така інформація:

а) вартість основних засобів, щодо яких існують передбачені чинним законодавством обмеження володіння, користування та розпорядження;

б) вартість переданих у заставу основних засобів;

в) сума капітальних вкладень на придбання і будівництво основних засобів за звітний рік;

г) сума укладених угод на придбання у майбутньому основних засобів;

д) залишкова вартість основних засобів, що тимчасово не

використовуються (реконструкція, консервація);

е) первісна вартість повністю амортизованих основних засобів, які продовжують використовуватись;

ж) залишкова вартість основних засобів, вилючених з експлуатації для продажу;

з) первісна вартість, залишкова вартість та метод оцінки основних засобів, отриманих за рахунок цільового фінансування.

5. У примітках до фінансової звітності наводиться інформація про зміну величини додаткового капіталу внаслідок переоцінки основних засобів та обмеження щодо його розподілу між власниками (учасниками).

Відображення інформації про основні засоби ПП ХХХХ в Примітках до річної фінансової звітності представлено в табл. 2.19.

Таблиця 2.19

Відображення інформації про основні засоби ПП ХХХХ в Примітках до річної фінансової звітності

Показники	Будинки, споруди та передавальні пристрої	Машини та обладнання	Транспортні засоби	Інструменти, прилади, інвентар	Інші основні засоби
Залишок на початок року	Сальдо Дт 103 «Будинки та споруди»	Сальдо Дт 104 «Машини та обладнання»	Сальдо Дт 105 «Транспортні засоби»	Сальдо Дт 106 «Інструменти, прилади, інвентар»	Сальдо Дт 109 «Інші основні засоби»
Знос	Аналітичні дані сальдо Кт 131 «Знос основних засобів»				
Надійшло за рік	Обороти Дт 10 «Основні засоби» (відповідний субрахунок)				
Вибуло за рік	Обороти Кт 10 «Основні засоби» (відповідний субрахунок)				
Нараховано амортизацію за рік	Оборот Кт 131 «Знос основних засобів»				
Залишок на початок року	Сальдо Дт 103 «Будинки та споруди»	Сальдо Дт 104 «Машини та обладнання»	Сальдо Дт 105 «Транспортні засоби»	Сальдо Дт 106 «Інструменти, прилади, інвентар»	Сальдо Дт 109 «Інші основні засоби»

Саме ці дані використовуються щоб прийняти рішення щодо основних засобів в управлінні.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

3.1. Облікова політика та формування документообігу в частині обліку основних засобів

Основні засоби є одними з найскладніших об'єктів обліку з методичної точки зору, особливо коли йдеться про підприємства, які мають унікальні методи роботи.

Організація бухгалтерського обліку є важливою частиною механізму управління фінансово-економічними операціями підприємства. Формування ефективної облікової політики є важливою частиною організації бухгалтерського обліку підприємства. Розробка облікової політики є важкою та відповідальною роботою, яка вимагає від виконавця як теоретичних, так і практичних навичок.

Розроблення облікової політики щодо основних засобів також вимагає розуміння технічних особливостей об'єктів обліку, технологічних умов їх експлуатації, фізичних і моральних процесів зносу тощо.

Впровадження облікової політики щодо основних засобів має важливе значення для створення ефективної системи управління підприємством. Обґрунтований і розумний вибір складових облікової політики підвищить достовірність і корисність інформації, а також надасть підприємству можливість більш ефективно виконувати свої фінансово-господарські діяльності.

Таким чином, основні засоби є основним предметом реальних інвестицій підприємства, в тому числі в процесі інноваційного розвитку. Це пояснюється тим, що вибір найкращих методів обліку є важливим, і це відображається в обліковій політиці, яка аналізує та контролює ефективність виконання інвестиційних проектів які направлені на розвиток підприємства.

Як наслідок дослідження теоретичних аспектів формування в аналізу інформації щодо основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, а також дослідження поточної практики, можна зробити висновок, що

фахівці використовують лише П(С)БО під час розробки наказу про облікову політику. Водночас не використовується інформація, яка міститься в діючих нормативних документах, таких як Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку, Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів і методичні рекомендації галузевих міністерств. Це значно розширило б спектр напрямків, які могли б бути включені в наказ про облікову політику щодо основних засобів.

Такими необоротними активами, за класифікацією які найбільш розширені, є основні засоби. З цієї причини політика обліку основних засобів повинна враховувати ці характеристики та забезпечувати повне розкриття кожного компонента.

Національне положення стандарту бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» передбачає, що підприємство самостійно розробляє свою облікову політику. Наказ або положення про облікову політику формує цю політику.

Науковці вказують на необхідність включити основні положення щодо основних засобів у наказ про облікову політику (рис. 3.1).

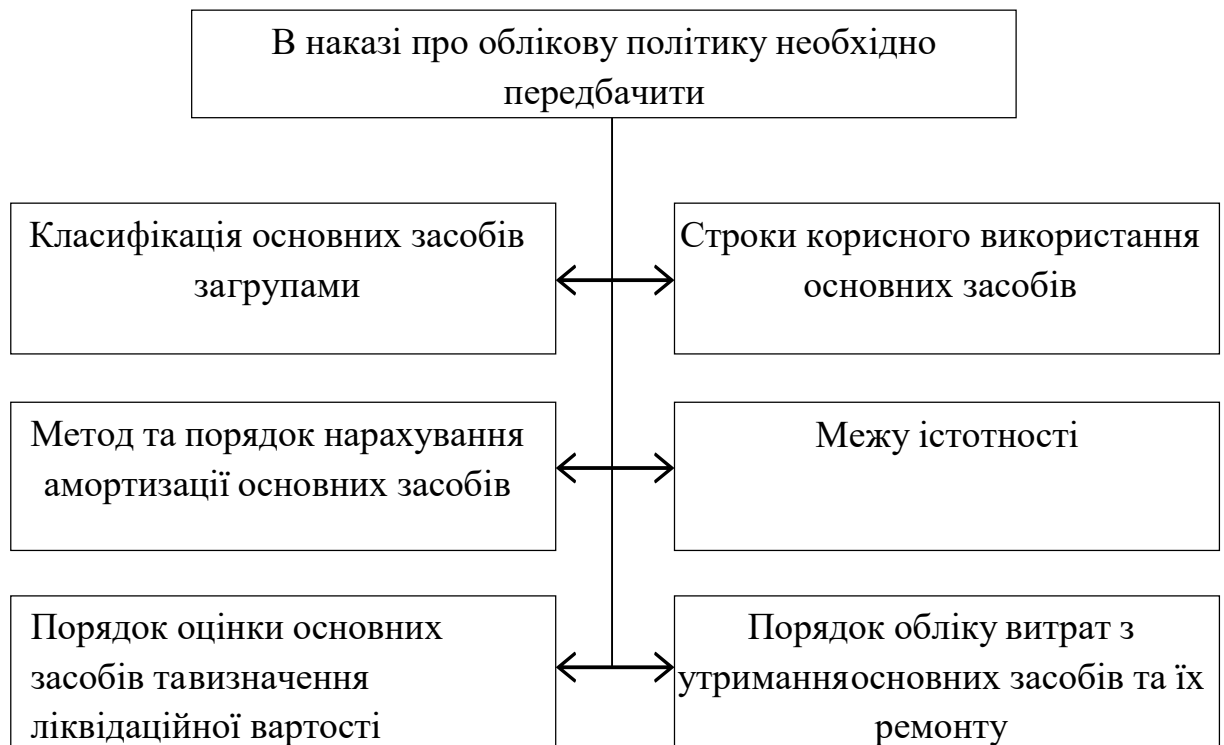

Рис. 3.1. Основні положення з обліку основних засобів, рекомендовані в наказі про облікову політику

Отже, коли розробляється облікова політика підприємства, потрібно враховувати всі елементи, які на неї впливають. Найважливіші з них включають:

- тип власності підприємства та його організаційно-правовий статус (державне, приватне, акціонерне товариство тощо);

- галузеву приналежність підприємства та вид економічної діяльності, яка визначає специфіку та умови облікової роботи (промисловість, будівництво, торгівля, сільське господарство тощо);

- цілі підприємництва як на поточний, так і на довгостроковий період;

- особливості діяльності, такі як виробнича (технологічна структура, використовувані ресурси), комерційна (організація постачання та збуту, системи та форми розрахунків, стосунки з покупцями), фінансова (структура, матеріально-технічне забезпечення обліково-аналітичної роботи підприємства, система інформаційного забезпечення, рівень забезпечення кваліфікованими обліковими працівниками).

Наразі існує проблема того, що підприємства або зовсім не формують свою облікову політику, або вона має суттєві недоліки, такі як: наказ про облікову політику складається формально, тобто його частини не обговорюються та не обґрунтовані; більшість підприємств встановили свою облікову політику ще до того, як був затверджений закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», але до Наказів не вносилися зміни.

Згідно з методичними рекомендаціями щодо облікової політики Міністерства фінансів України № 635 від 27.06.2013 р., облік основних засобів включає такі елементи: методи амортизації основних засобів та інших необоротних матеріальних активів; вартісні характеристики предметів, котрі входять в склад малоцінних необоротних матеріальних активів; методи переоцінки необоротних активів; періодичність зарахування сум дооцінки необоротних активів до необоротних активів; методи дооцінки основних засобів.

Це, безумовно, найважливіша інформація про основні засоби, яка повинна міститися в наказі про облікову політику підприємства. Хоча вона має системний характер, вона не є повною.

Перш ніж говорити про облікову політику, потрібно знати, що вона включає в себе також інформацію, яку необхідно визначити в ній. У процесі визначення об'єктів і елементів облікової політики важливо чітко визначити, що об'єкт облікової політики є об'єктом обліку, для якого нормативно-правові документи пропонують альтернативні методи обліку. Коли ми говоримо про сутність елементів облікової політики, ми повинні розглянути, чи вони обов'язкові або необов'язкові; останнє означає, чи вони повинні або не повинні бути розкриті у фінансовій звітності. Згідно з вивченням і аналізом досліджень, а також положень нормативних документів, науковці пропонують включити елементи, у наказі про облікову політику щодо основних засобів.

Вивчивши наукові публікації та облікову політику ХХХХ, ми пропонуємо інформацію щодо елементів облікової політики, що стосується основних засобів, які підприємство може відповідно використати (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Елементи облікової політики щодо основних засобів

№ з/п	Елементи облікової політики
1	Облікова одиниця основних засобів
2	Мінімальна вартість об'єкта основних засобів
3	Умови збільшення первісної вартості об'єктів основних засобів за рахунок витрат на капітальний ремонт
4	Порядок встановлення строку корисного використання (експлуатації) основних засобів
5	Класифікація основних засобів для нарахування амортизації і їх переоцінки
6	Порядок визначення ліквідаційної вартості основних засобів
7	Методи нарахування амортизації основних засобів
8	Порядок й умови переоцінки основних засобів та інших необоротних матеріальних активів
9	Порядок використання сум дооцінки основних засобів та обмеження розподілу додаткового капіталу в результаті дооцінки основних засобів між власниками
10	Періодичність зарахування сум дооцінки основних засобів до нерозподіленого прибутку
11	Порядок застосування методики суми втрат від зменшення корисності та вигод від відновлення корисності основних засобів
12	Порядок відображення результатів переоцінки та зменшення корисності основних засобів в регістрах обліку
13	Інвентаризація основних засобів
14	Порядок списання (ліквідації) основних засобів

Таким чином, бухгалтерський облік основних засобів має бути ефективним, щоб досягти цілей обліку, а саме: своєчасно відображати на рахунках бухгалтерського обліку повну інформацію про оцінку, надходження, внутрішнє переміщення та вибуття основних засобів; відображати дані з нарахування амортизації основних засобів за звітний період і їх знос з початку строку корисного використання; визначати витрати на підтримку основних засобів.

Під час розробки наказу облікової політики як частини основних ресурсів підприємства доцільно визначити та формувати такі компоненти, які нададуть можливість значно впорядкувати обліковий процес підприємства, а також надати бухгалтерському обліку цілеспрямованість, планомірність і ефективність.

На нашу думку, удосконалення обліку ОЗ має включати й процедуру ведення документів (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Формування елементів облікової політики щодо основних засобів

№ з/п	Елементи облікової політики основних засобів	Зміст елементів облікової політики основних засобів та їх розкриття у нормативній базі
1	2	3
1	Визнання активів як основних засобів	Узгодженість об'єктів з ознаками, необхідним для визнання їх активом (пункт 6 П(С)БО 7 «Основні засоби»).
2	Вартісні характеристики предметів, що входять до категорії малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА), і те, як вони відрізняються від основних засобів	Компанія самостійно визначає вартісні ознаки предметів МНМА (вартісні ознаки розмежування згідно зі статтею 14.1.138 ПКУ).
3	Визначення первісної вартості основних засобів	Первісне оцінювання основних засобів залежно від того, як вони потрапили на підприємство: об'єкти, створені підприємством за грошові кошти (п. 7 П(С)БО 7 «Основні засоби»); об'єкти, придбані групою людей із загальною сумою зобов'язань за ними (п. 9 П(С)БО 7 «Основні засоби»); безоплатно отримані об'єкти (п. 10 П(С)БО 7 «Основні засоби»)

Продовження табл. 3.2

1	2	3
4	Прийняття рішень щодо того, збільшити чи зменшити первісну вартість основних засобів	Склад і особливості витрат, необхідних для покращення основних засобів (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), які підвищують майбутні вигоди і, отже, балансову вартість основних засобів (п. 14 П(С)БО 7 «Основні засоби»); та умови та критерії суттєвості для проведення дооцінки (уцінок) первісної вартості основних засобів на підприємстві (п. 16 П(С)БО 7 «Основні засоби»)
5	Термін корисного використання основних засобів	Строки корисного використання основних засобів підприємства; стаття 138 Податкового кодексу України визначає найнижчі строки корисного використання основних засобів
6	Визначення вартості об'єктів основних засобів для ліквідації	Сума коштів або інших активів, які підприємство або організація очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення терміну їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідація), може бути нульовою або ненульовою (п. 4 П(С)БО 7 «Основні засоби»). Цей показник може бути нульовим або ненульовим залежно від цілей економічної політики
7	Методи амортизації	Згідно з пунктом 26 П(С)БО 7 «Основні засоби», методи амортизації об'єктів включають прямолінійний; виробничий; зменшення залишкової вартості; подвійне зменшення залишкової вартості; кумулятивний; і нарахування амортизації може проводитися з урахуванням мінімального значення, терміни корисного використання основних засобів, передбачені податковим законодавством (за винятком виробничого методу).
9	Зменшення корисності	Визначення: процедура визначення розміру зменшення корисності основних засобів; джерела інформації щодо причин зменшення корисності; і методи, які відображають або не відображають зменшення корисності в обліку основних засобів (пункт 4 П(С)БО 7 «Основні засоби»).

Продовження табл. 3.2

1	2	3
10	Витрати, пов'язані з підтримкою об'єкта в робочому стані (технічні огляди, нагляд, обслуговування, ремонт тощо)	У складі витрат враховуються витрати, пов'язані з підтримкою об'єкта в робочому стані (наприклад, проведення технічного огляду, нагляду, обслуговування, ремонту тощо) та отримання первісно визначеної суми економічних вигод від його використання. Доцільним було б розділити ці витрати на окремі об'єкти відповідно до п. 15 П(С)БО 7 «Основні засоби».
11	Виділення об'єктів обліку основних засобів	Об'єктом основних засобів є закінчений пристрій з усіма пристосуваннями та приладдям; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, які мають загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, що дозволяє кожному предмету виконувати свої функції, а комплекс виконує певну роботу тільки в складі.
12	Розроблення робочого плану рахунків, включення предметів до груп класифікації для цілей бухгалтерського обліку	Групи основних засобів, назви яких відповідають субрахункам до рахунку 10 «Основні засоби» робочого Плану рахунків підприємства (п. 4 П(С)БО 7 «Основні засоби»), повинні бути ідентичні за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання.
13	Визначення ліквідаційної вартості об'єктів основних засобів	Залежно від цілей економічної політики підприємства може бути як нульовою, так і ненульовою. Ліквідаційна вартість об'єктів може бути визначена різними способами (абз. 4 П(С)БО 7 «Основні засоби»).

Зокрема, ми рекомендуємо використовувати схему переміщення документів у різних підрозділах ХХХХ, як показано в табл. 3.3.

Облік ОЗ проводиться на всіх етапах їхнього руху: первинний, поточний, кінцевий.

Документооборот акту переміщення ОЗ

№ п/п	Назва операції	Виконавець		
		Цех-здавальник	Бухгалтерія	Цех одержувач
1.	Складання акту			
2.	Пересування інвентарної картки у картотеці аналітичного обліку			
3.	Відображення пересування в інвентарній картці			
4.	Позначення про вибуття основних засобів в інвентарній книзі			
5.	Запис в інвентарному описі про переміщення об'єкта			

3.2. Вплив методів нарахування амортизації на величину фінансового результату

Основна вартість основних засобів, строк корисного використання, метод нарахування амортизаційних відрахувань, використання знижувальних і підвищувальних коефіцієнтів до норми амортизації та інші фактори впливають на величину амортизаційних відрахувань.

Згідно з аналізом існуючих систем амортизації основних засобів, необхідно впровадити політику амортизації, яка стимулює оновлення основного капіталу.

Оскільки амортизаційні відрахування є одними із власних джерел інвестицій для виробничих підприємств і, в умовах значного зниження прибутковості бізнесу та значного стиснення можливостей довгострокового кредитування, вони також можуть бути основним джерелом інвестицій, логічно було б розглянути, як законодавчо дозволені методи амортизації можуть допомогти виробничим підприємствам оптимізувати свої грошові потоки та розширити інвестиційні можливості. При цьому фактор часу, який, як відомо,

має свою ціну, є основним фактором, що впливає на привабливість методу амортизації.

Як зазначено в параграфі 2.2, згідно з Положенню ПСБО 7 основні засоби можна амортизувати різними методами, наприклад прямолінійним, методом зменшення залишкової вартості, методом прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивним або виробничим.

Розглянемо лише чотири методи в роботі, оскільки метод виробництва прямо пов'язаний з обсягом випуску продукції.

Швидкість накопичення зносу різних методів відрізняється один від одного (див. табл. 3.4). Оскільки амортизаційні відрахування є частиною витрат, їх збільшення зменшує прибуток підприємства, що зменшує базу оподаткування для сплати податку на прибуток.

Таблиця 3.4

Зведені дані по річних сумах амортизації в розрізі застосування різних методів

Метод амортизації згідно ПСБО 7	1-й амортизаційний період	2-й амортизаційний період	3-й амортизаційний період	4-й амортизаційний період	5-й амортизаційний період
Прямолінійний	3600	3600	3600	3600	3600
Зменшення залишкової вартості	81734	46940	26958	15482	8891
Прискорений	76800	46080	27648	16589	12883
Кумулятивний	59940	48060	36000	23910	12060

Оскільки амортизаційні відрахування є умовним нарахуванням у складі собівартості, вони збільшують грошовий потік підприємства. Це тому, що вони не створюють власної грошової витрати для підприємства.

Таким чином, більш прискорені методи дозволяють значну частину вартості майна «списати» в собівартість на початку (рис. 3.2). Це призведе до зменшення прибутку оподаткування.

Рис. 3.2. Розмір річних амортизаційних відрахувань

З іншого боку, коли майно використовується пізніше, прибуток оподаткування збільшується за рахунок зменшення амортизаційних відрахувань.

Тим самим база оподаткування по прибутку зменшується в часі за рахунок прискорення амортизації. Зважаючи на фактор вартості грошей в часі, це означає, що витрати підприємства по сплаті податку на прибуток зменшуються.

Амортизація та чистий прибуток (прибуток після оподаткування) є джерелами інвестиційних засобів, які створюються власною господарською діяльністю підприємства.

Оскільки пропорції цих двох елементів змінюються в часі за допомогою методу амортизаційних відрахувань, економічно розумним було б визначити «вигоду» підприємства як суму чистого прибутку та амортизації протягом певного періоду часу, рівного терміну використання фондів. Це означає, що оцінка цієї «вигоди» повинна проводитися в часі з певним дисконтом, який залежить від того, наскільки далеко відбувається отримання доходу від цього моменту.

Оцінити економічний ефект, який має використання різних методів амортизації в сумарному грошовому потоці амортизаційних відрахувань і чистого прибутку підприємства. Цей грошовий потік може розглядатися як основний компонент результуючого грошового потоку (Cash-in), який формується за рахунок діяльності підприємства у виробничо-господарському секторі.

На думку науковців, амортизаційна політика щодо основних засобів – це те, що роблять підприємства для забезпечення належного технічного стану та своєчасності оновлення основних засобів, а також для визначення найкращих методів нарахування амортизації, щоб визначити економічні вигоди від їх використання.

Запропоновано наступні етапи створення політики амортизації:

- 1) аналіз факторів, що впливають на вибір методу амортизації об'єкта;
 - 2) вибір методу амортизації відповідно до очікуваних економічних вигід від використання основних засобів;
 - 3) аналіз впливу вибраного методу амортизації на фінансовий результат за роками;
 - 4) зміна методу амортизації через розбіжності між фактичною інтенсивністю використання основних засобів і його обліковим відображенням;
 - 5) аналіз даних щодо своєчасності оподаткування основних засобів
- Наукові дослідження показують, що підприємства недостатньо розкривають облікову політику щодо основних засобів. Це особливо стосується правил переоцінки, вартісного критерію розмежування основних засобів і інших необоротних матеріальних активів.

Науковці пропонують виокремити чотири типи амортизаційних політик: рівномірну, прискорену, компромісну та пропорційну (табл. 3.5), залежно від того, як метод нарахування амортизації впливає на фінансовий результат.

Рівномірна амортизаційна політика використовує прямолінійний метод для рівномірного розподілу суми амортизації між обліковими періодами.

Таблиця 3.5

Порівняльна характеристика типів амортизаційної політики відповідно до впливу методу нарахування амортизації на фінансовий результат

Тип амортизаційної політики	Вплив на фінансовий результат	Переваги	Недоліки
Рівномірна	Амортизаційні відрахування щороку однакові, у фіксованому розмірі впливатимуть на фінансовий результат до оподаткування.	Простота й зручність полягають в тому, що амортизаційні відрахування в тому ж однаковому розмірі впливають на фінансовий результат протягом експлуатації об'єкта	Не враховує моральний знос; невраховує обсяги виробництва продукції, собівартість, відображена в бухгалтерському обліку, неповною мірою враховує інтенсивність використання об'єкта; відсутній вплив з боку управлінського персоналу на розмір амортизаційних відрахувань
Прискорена	Амортизаційні відрахування щороку будуть зменшуватись, а фінансовий результат зростатиме	Враховує моральний знос; дає змогу управляти фінансовими результатами на початку та в кінці експлуатації об'єкта	Не враховує інтенсивність використання необоротного активу, отже, приводить до неузгодженості між витратами та доходами від експлуатації активу
Компромісна	Амортизаційні відрахування в перші роки щороку будуть зменшуватись, а фінансовий результат зростатиме, в останні роки вони будуть однаковими та у фіксованому розмірі впливатимуть на фінансовий результат до оподаткування	Враховує моральний знос; дає змогу управляти фінансовими результатами на початку експлуатації об'єкта	Не враховує інтенсивність використання необоротного активу; не дає змогу управляти фінансовими результатами в кінці експлуатації об'єкта
Пропорційна	Амортизаційні відрахування щороку будуть достовірно впливати на фінансовий результат за ступенем експлуатації об'єкта	Повною мірою визначає фізичний знос. Враховує інтенсивність використання необоротного активу, наявна неузгодженість між витратами та доходами від експлуатації активу	Застосовується в разі визначення виробничої потужності об'єкта протягом всього терміну його експлуатації; доцільно застосовувати в разі незначного морального зносу об'єкта; не дає змогу управляти фінансовими результатами протягом експлуатації об'єкта Незалежно від інтенсивності його використання

Політика прискореної амортизації передбачає прискорене списання вартості активу за допомогою методів нарахування амортизації зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивного нарахування амортизації.

В перші роки експлуатації компромісна амортизаційна політика передбачає прискорене списання вартості активу за допомогою таких методів нарахування амортизації, як кумулятивний або метод зменшення залишкової вартості. У наступні роки застосування прямолінійного методу забезпечує рівні амортизаційні відрахування щороку.

Політика пропорційної амортизації передбачає нарахування зносу пропорційно до обсягу виконаних робіт і виробленої продукції (одиниць виробленої продукції). Амортизаційна політика в ПП ХХХХ є номенклатурною та включена до облікової політики.

Немає жодних довгострокових планів модернізації або реконструкції виробничих потужностей підприємства, окрім узгодження облікових даних і перспектив формування фінансових ресурсів. Бухгалтери досліджуваного підприємства не розглядають нараховану амортизацію як інвестицію в оновлення необоротних засобів.

3.3. Комп'ютеризація обліку основних засобів

Швидкий розвиток і поширення нових інформаційно-комунікаційних технологій призводить до кардинальних змін у галузі інформації по всьому світу. Їхній революційний вплив поширюється на державні структури та інституції, економічні та соціальні сфери науки та освіти, культуру та спосіб життя людей.

Бухгалтерський облік також використовує інформаційні технології.

Електронна бухгалтерія включає використання цифрової та діджиталізованої облікової роботи разом із певним програмним забезпеченням для виконання обліковим апаратом своїх обов'язків і завдань. Ці обов'язки включають як стандартні, так і специфічні для конкретного підприємства,

організації чи установи. Вона передбачає отримання кінцевої чи проміжної інформації, зберігаючи логіку її отримання та застосовуючи її в різних аспектах обліково-аналітичної роботи.

Основними цілями організації електронної бухгалтерії на підприємстві є:

- автоматизація запису господарських операцій у бухгалтерському обліку;
- автоматизація складання фінансової та податкової звітності підприємства;
- організація електронного обліку на підприємстві, що не вимагає паперу;
- швидке надання користувачам, як внутрішнім, так і зовнішнім, повної, неупередженої та достовірної обліково-економічної інформації, щоб оцінити результати діяльності підприємства.

Отже, завданнями організації електронної бухгалтерії є забезпечення:

1. Своєчасної, повної, достовірної реєстрації господарських операцій, здійснюваних на підприємстві, в інформаційній системі.
2. Процесу збору, автоматизованої обробки, архівування інформації про господарські операції підприємства.
3. Оптимізації процесу документообігу.
4. Автоматизованої систематизації та узагальнення показників, які характеризують діяльність підприємства за звітний період (місяць, квартал, рік) у відповідних формах фінансової звітності.
5. Складання звітності (декларацій, звітів) за податковий період та їх подання в електронному вигляді в режимі он-лайн у відповідні контролюючі органи.
6. Експорту бухгалтерських документів з інформаційної системи до текстових процесорів.
7. Реалізації контрольних процедур в автоматизованому режимі.
8. Інформаційної безпеки.
9. Деталізованої інформаційної бази для проведення комплексної економічної діагностики підприємства.
10. Формування структурованої обліково-інформаційної платформи для

розробки управлінських рішень.

Головними функціями електронного обліку є:

1. Інформація (можливість швидкого пошуку та доступу до повної, правдивої інформації про господарську діяльність підприємства як стороннім, так і внутрішнім користувачам).

2. Аналітична (проводиться оцінка результатів господарсько-фінансової діяльності підприємства використовуючи дані первинного, зведеного, аналітичного обліку з метою виявлення зовнішніх, внутрішніх ризиків і визначення стратегічних напрямків розвитку підприємства).

3. Контроль (забезпечення контролю за об'єктами бухгалтерського обліку під час виконання господарських операцій для запобігання, профілактики та шахрайства).

4. Комунікативна (допомагає зовнішнім і внутрішнім користувачам формувати та узагальнювати інформацію).

5. Прогнозна (визначає перспективні напрями розвитку підприємства на базі даних фінансової звітності і бухгалтерського обліку).

Двома групами принципів повинні складати основу електронного бухгалтерського обліку: принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності та основні принципи інформаційних технологій бухгалтерського обліку.

У системі бухгалтерського обліку останнім часом відбувається зовсім нова стадія, яка характеризується намаганням створити вбудовані автоматизовані концепції, які вирішують проблеми управління. Створення обчислювальних систем і мереж, ресурсів ведення баз даних, ресурсів проектування та впровадження багатофункціональних підсистем сприяють цій ситуації. Одним із найскладніших та найдорожчих проектів розвитку є впровадження вбудованих автоматизованих систем для будь-якого підприємства.

У результаті глобальних змін в економіці та в цілому у світі, світової пандемії та військового стану в Україні зростає попит на працівників, здатних

працювати віддалено. Бухгалтери можуть працювати віддалено завдяки автоматизації бухгалтерського процесу.

Дослідження показують, що ініціатор процесу автоматизації обліку в підприємствах має значний вплив на його успіх. Найчастіше ініціаторами автоматизації виступають особи зверху вниз, які відповідають за організацію та ведення бухгалтерського обліку, наприклад головний бухгалтер або керівник. Якщо ініціатива надходить від нижніх керівників підприємства, таких як бухгалтери, аналітики та економісти, є велика ймовірність того, що процес затримається або не досягає логічного завершення. Власник бізнесу, який прямо зацікавлений у прийнятті ефективних управлінських рішень і мінімізації розміру витрат підприємства, є найкращим ініціатором автоматизації облікового процесу. Саме власник знає про бізнес-процеси підприємства та його плани розвитку, тому він може легко пояснити автоматизацію та вирішити конфлікти.

З точки зору технічних рішень ринок комп'ютерних систем бухгалтерського обліку розвивається в основному в трьох напрямках: традиційні «боксові» системи автоматизації бухгалтерського обліку, такі як система BAS, «Парус», «ISpro» та інші; системи, які забезпечують подання електронної звітності та обміну електронними документами, такі як «ME.Doc», «Арт-Звіт Плюс» та інші; і програмні сервіси, які базуються на «хмарних» платформах.

Програмні продукти BAS вважаються лідером автоматизації бізнесу в Україні, оскільки вони є багатофункціональними системами з широким спектром рішень.

Платформи BAF і конфігурація безпосередньо складають програмні продукти BAS.

Платформа бізнес-автоматики (BAS) є середовищем розробки, орієнтованим на предмет, призначений для вирішення завдань, пов'язаних із процесом автоматизації підприємства.

Переваги автоматизації обліку на основі платформи BAS включають наступне: 1. Налаштування системи взаємодії — це дозволяє об'єднувати повідомлення між конфігураціями програм.

2. Масштабування рішень — коли компанія розширюється, її система може бути адаптована до сучасних інформаційних систем.

3. Мобільність співробітників — відділений доступ до програмного забезпечення дозволяє співробітникам працювати з будь-якої точки за умови якісного Інтернету.

4. Захист даних включає автентифікацію сторонніх провайдерів, підтримку двохфакторної автентифікації, боротьбу з підбором паролю та інші функції.

5. Зручний інтерфейс.

6. Універсальність використання підприємствами різних сфер бізнесу.

Враховуючи вище перераховані переваги, важливо пам'ятати, що придбання програмного забезпечення не є єдиним кроком до розуміння важливості автоматизації цих процесів і їх запровадження в облікову та господарську практику. Перманентне оновлення конфігурації програми необхідно для забезпечення відповідності порядку ведення обліку чинним законам. Крім того, можуть виникнути ситуації, коли програмне забезпечення не працює належним чином, наприклад під час періоду складання та подачі звітності.

При цьому такі проблеми можуть виникнути як у старих рішеннях, так і в нових, які працюють лише кілька місяців. Це може бути результатом накопичення програмно-апаратних помилок або людських помилок.

Отже, важливо розуміти важливість професійного супроводу програмного забезпечення. Цей супровід дозволяє оперативно виправляти помилки, адаптувати програму до нових вимог бізнесу, створювати спеціалізовані звітні форми та первинні документи, доробляти функції рішень і отримувати консультації щодо програмного забезпечення.

Сьогодні перспективним є використання BAS ERP для потреб автоматизації малих і великих підприємств. BAS ERP включає основні елементи управління та обліку, що дає можливість створити єдину інформаційну систему, яка контролює різні частини бізнес-діяльності. Потреби користувачів задовольняються широким спектром функціональності, реалізованої в системі.

Оскільки ця система створює єдину інформаційну систему, яка охоплює процеси від первинного відображення операцій і формування звітних форм до аналізу діяльності підприємства, вона дозволяє підприємству планувати та здійснювати управління ресурсами. У результаті цього поєднання інформаційної бази можна повністю автоматизувати діяльність компанії. ERP-система є більше, ніж просто програмне забезпечення. Це система, яка об'єднує та зберігає всю інформацію підприємства, що дозволяє керувати потоком і дозволяє багатьом користувачам підприємства, які працюють у системі, мати одночасний доступ. Це підвищує якість обслуговування клієнтів і ефективність роботи персоналу.

Усі підприємства, незалежно від розміру та сфери діяльності, повинні використовувати ERP-системи, оскільки будь-яка компанія потребує автоматизації рутинних процесів, таких як планування та облік ресурсів, замовлень і виконаних робіт, а також розрахунок з персоналом і контрагентами. Крім того, це дозволить працівникам компанії уникати помилок, виконуючи поточні завдання.

Проте особливості діяльності певного підприємства, його організаційної структури, інформаційні запити адмінперсоналу, власників чи співробітників, а також здійснювані в ньому бізнес-процеси впливають на ефективність використання ERP-систем.

Враховуючи силу впливу на ефективність використання ERP-систем, ми можемо визначити результат. Більшість керівників підприємств сподіваються вирішити такі проблеми, як підвищення ефективності бізнесу, привабливість до інвестицій і конкурентоспроможність (64%), скорочення витрат і продовження розвитку (57%), покращення обслуговування клієнтів (54%) тощо.

ERP-система, як і будь-яка інша система, має свої недоліки. Так, багато взаємодії відбувається між суб'єктами та об'єктами в ERP-системі через запити користувачів і учасників. Це відбувається як всередині, так і поза ERP-системою.

Технічно це вимагає потужного обладнання, що призводить до додаткових витрат. Застосування інформаційних технологій для автоматизації обліку і

бізнесу в цілому також передбачає проблему захисту сформованого інформаційного масиву від зовнішніх і внутрішніх небезпек.

Зважаючи на те, що в системі працюють всі підрозділи та працівники компанії, права доступу до них необхідно налаштувати індивідуально. Якщо в будь-якій іншій спеціалізованій програмі зазвичай потрібно створити кілька рівнів доступу, наприклад, рядовий працівник, керівник підрозділу або керівник, система прав доступу в ERP є складною, оскільки вона вимагає налаштування ієрархії для доступу до модулів різних підрозділів. Виникнення помилок і тривалий час на тестування та доналаштування є ознаками складного налаштування.

Науковці стверджують, що автоматизація обліку за допомогою будь-якої програми дозволяє бухгалтерам виконувати широкий спектр завдань. Великі підприємства вииграють від того, що суміжні підрозділи, працівники яких не знайомі з бухгалтерією, можуть вносити інформацію про окремі операції в базу даних програми. В цьому випадку бухгалтери відповідають за контроль правильності ведення даних і контроль налаштувань інформаційної бази програмного комплексу. Ці налаштування забезпечують точне відображення господарських операцій на основі даних, введених у первинну документацію.

Як наслідок, автоматизація обліку має низку значущих переваг, серед яких:

- матиме вплив на прийняття певних економічно обґрунтованих рішень на основі фактичних даних про діяльність підприємства, його плани, прогнози та показники;

- дасть відповіді на запитання про вид і обсяг ресурсів, необхідних для досягнення цілей;

- забезпечить прозоре управління підприємством у цілому та його конкретними підрозділами;

Однак поряд з перевагами автоматизації обліку існують і певні ризики, які можуть призвести до помилок у документуванні господарських операцій, що може призвести до неправильного групування інформації в облікових записах.

Підприємства стикаються з новими викликами щодо інформаційної безпеки. Це стосується таких питань, як безпека інформації від несанкціонованого втручання; легітимність електронних первинних документів і т. д.

Крім того, існує ймовірність того, що інформація буде втрачена або пошкоджена під час вимкнення електроенергії. Комп'ютерні віруси, злом облікової інформації, кібератаки та інші такі небезпеки також можуть виникнути. Таким чином, інформаційна безпека – це сукупність організаційних (адміністративних) і технологічних заходів, програмно-технічних засобів, правових і морально-етичних правил, призначених для запобігання зловмисникам і зменшення шкоди, завданої користувачам і власникам автоматичних систем обліку та фінансової звітності. Сучасні пакети програм для ведення обліку мають системи захисту або встановлюються окремо, але на виникнення ризиків впливають економічні, людські та технічні елементи. Муравський В.В., Хома Н.Г. під ризиками автоматизації розуміють загрозу втрати або збитків, які виникають у процесі створення, передачі, збереження та використання інформації під час використання передових інформаційних технологій опрацювання даних засобами комп'ютерної та телекомунікаційної безпеки. Таким чином, такі загрози, пов'язані з автоматизацією обліку, можна визначити (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Основні ризики, пов'язані з автоматизацією обліку

№ з/п	Ризики	Характеристика
1	Помилки під час введення даних	інформація про облікову політику, контрагентів, працівників підприємства, залишків по об'єктах обліку, проставлення дат, помилки в реквізитах
2	Рахунки бухгалтерського обліку	неправильне призначення синтетичних та/або аналітичних рахунків для обліку активів, пасивів, витрат, доходів та ін.
3	Недозволені операції	навмисні або неухажні внесення даних, які не відповідають дійсності та/або є фіктивними, неіснуючими
4	Втрата записів за призначенням	помилкове внесення даних у первинні документи не за призначенням, спотворення помилкової інформації, втрата цінності інформації, обробка хибних вхідних даних
5	Неповні облікові записи	відповідальними особами в програму внесена не повна облікова інформація та ін.

Три основні стадії складають ризики, пов'язані з автоматизацією обліку. Початкова стадія – це коли ризики створюються під час створення чи розробки або введення комп'ютерної програми відповідно до потреб і особливостей підприємства.

Друга стадія – поточна, коли виникають ризики під час наповнення бази облікових даних. Під час цієї стадії всі облікові дані вводяться протягом періоду господарської діяльності.

Вихідна облікова інформація, яка зберігається в облікових записах, оборотних відомостях і формах звітності, представляє третю стадію. Управління може використовувати цю інформацію для аналітичної обробки облікової інформації та прийняття ефективних рішень.

Хоча ризиків неможливо повністю уникнути, необхідно постійно шукати способи зменшити їх на упередження. Для зменшення цих проблем необхідно враховувати наступне: кожен користувач програмного забезпечення повинен нести відповідальність за правильне внесення, обробку та зберігання даних, а також за правильне використання технічних засобів; впровадження системи внутрішнього контролю на підприємствах, щоб забезпечити збереження та захист облікових та інших цінних даних; забезпечення внутрішнього контролю за використанням облікової, фінансової та управлінської інформації за призначенням.

Об'єктивні та суб'єктивні фактори сприяють поширенню інформаційних технологій в обліку та документуванні амортизації необоротних активів. Серед цих факторів – електронне адміністрування податків, електронне звітування про нарахування та сплату податків; зменшення трудомісткості та кількості технічних помилок; підвищення оперативності; і гнучкість обліку та документування амортизації необоротних активів. Крім того, інформаційні технології сприяють більшій відповідальності та інтеграції.

Податковий кодекс України оприділяє сутність та специфіка застосування певних методів нарахування, мінімально допустимі строки амортизації та граничну вартість активів для виникнення підстави нарахування амортизації.

Податковий кодекс України також встановлює різницю в обліку та документуванні амортизації необоротних активів. Це включає використання електронного адміністрування податків і інформаційних технологій. Оперативний облік надходжень, використання та зносу (амортизації) основних засобів та інших необоротних активів необхідний для розумного управління такими активами. Однак без комп'ютерних технологій таке управління неможливе. Сьогодні, однак, не всі проблеми автоматизації бухгалтерського обліку основних засобів та їх амортизації (зносу) вирішені.

Безумовно, ця проблема не є надто важливою для малих підприємств, які не мають достатніх основних засобів. Малі підприємства використовують одну автоматизовану програму, яка використовує аналітичний облік по рахунках, для обліку руху основних засобів і підрахунку амортизації.

Удосконалення бухгалтерського обліку основних засобів за допомогою комп'ютерних технологій вирішує такі проблеми:

- створення та заповнення картотеки основних засобів;
- оприбуткування основних засобів;
- введення в експлуатацію відповідних основних засобів;
- амортизація (нарахування зносу) основних засобів;
- вибуття основних засобів через ліквідацію, реалізацію та списання;
- створення реєстрів синтетичного та аналітичного обліку основних засобів.

Запровадження інформаційних технологій у фінансовому обліку покращує продуктивність облікових організацій, значно покращує організацію підприємств у всьому світі, а також вносить значні зміни в технологічний процес бухгалтерської діяльності.

Кожна програма бухгалтерського обліку включає спеціальні інструменти та сервісні механізми, необхідні для роботи з комп'ютером. Однак більшість програм у базовій комплектації не передбачають облік оренди основних засобів. У таких випадках автоматизація обліку має забезпечувати специфіку операцій оренди та включати такі функції, як контроль над дебіторською та

кредиторською заборгованістю, підрахунок орендних платежів і заповнення договорів оренди.

Науковці відзначають «Турбо Бухгалтер 6.7 Проф», одну з різних автоматизованих систем бухгалтерського обліку, яка полегшує роботу вітчизняних підприємств з обліком. У програмі є можливість вести облік за загальною системою оподаткування або за спрощеною системою оподаткування. Перераховано можливості ведення бухгалтерського обліку як приватними підприємцями, так і організаціями, які використовують загальний режим оподаткування за будь-яким дозволеним законом способом. Турбо Бухгалтер 6.7 Проф забезпечує:

- ведення податкового обліку за допомогою РРО та окремого обліку відповідно до типів діяльності під час сплати додаткових платежів;
- механічне управління бухгалтерським та податковим обліком;
- механічне створення форм бухгалтерської та податкової звітності та звітів у ПФУ з особистого обліку.

Можливості Turbo Бухгалтер 6.7. Проф: набір стандартних бухгалтерських проведення; функціонування програми за принципами «від проведення» і «від первинного документа»; контроль кореспонденції рахунків; активне і результативне відновлення бухгалтерського обліку; автоматизований розрахунок залишків під час внесення змін «заднім числом»; розподіл бухгалтерії в зони обліку; управління ділянками бухгалтерії; значні темпи заповнення відомостей; банківські та прибуткові процедури; підрахунок основних засобів; підрахунок нематеріальні активи; підрахунок собівартості та складського обліку; обчислення заробітної плати; ручна робота; підрахунок у натуральних і грошових одиницях; облік валюти; багаторівневий аналітичний облік; економічний аналіз роботи підприємства; консолідований облік для групи підприємств (рис. 3.3).

Основні засоби, які підприємство придбали до моменту їх введення в експлуатацію, вважаються об'єктами капітальних інвестицій і реєструються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції».

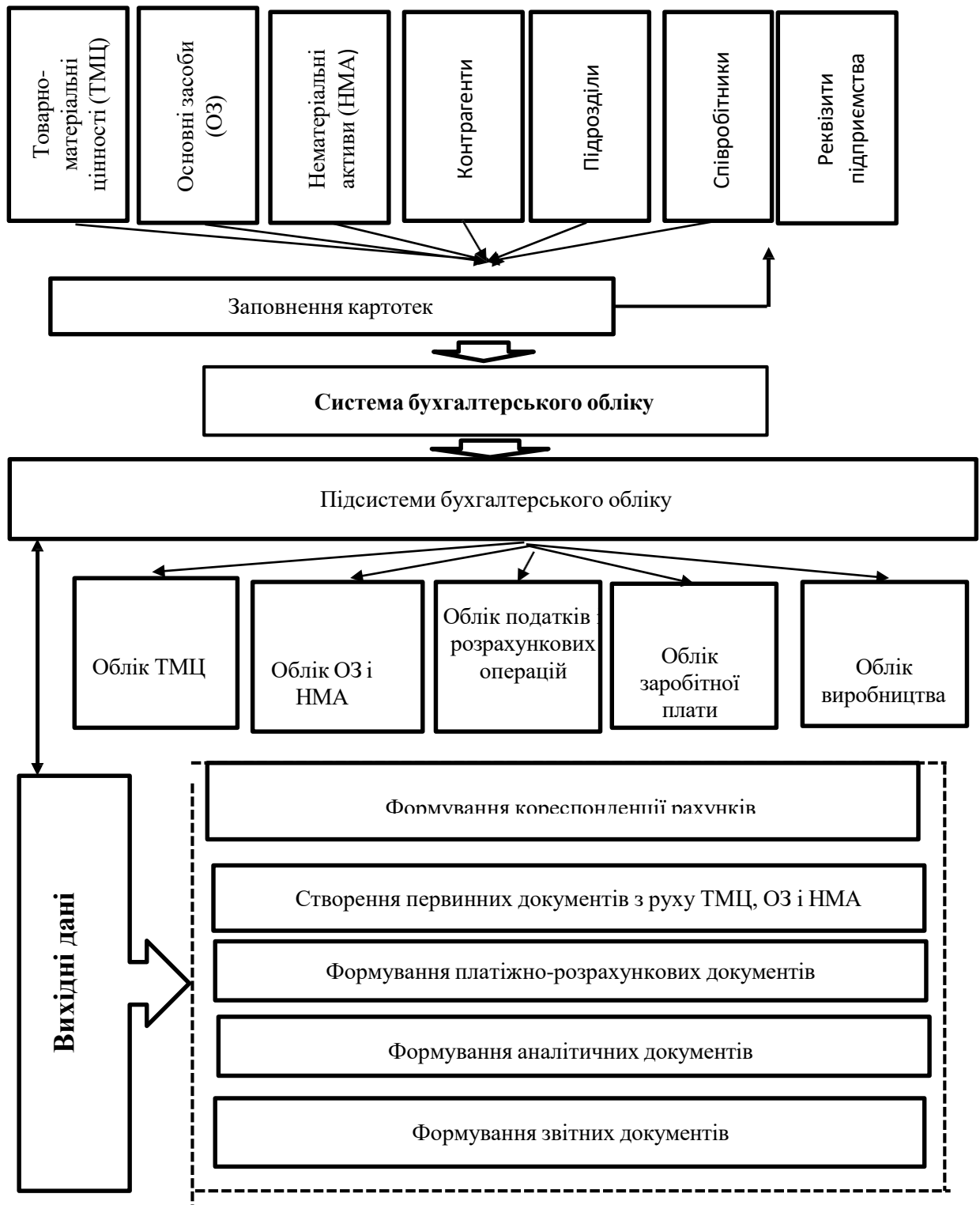

Рис. 3.3 Схема бухгалтерського обліку в програмі «Турбо Бухгалтер 6.7.Проф»

Після завершення операції з уведення в експлуатацію зазначені об'єкти перетворюються на об'єкти основних засобів, які реєструють на рахунку 10 «Основні засоби».

Надійшли капітальні інвестиції на підприємство повинні бути оприбутковані. Для цього необхідно заповнити початковий документ, який називається «Рух капітальних інвестицій». Таким чином буде створена картка капітальної інвестиції та додана певна аналітична ознака капітальної інвестиції автоматично. Далі необхідно створити перший документ «Введення в експлуатацію основних засобів», щоб запуснути об'єкт. Інвентарна картка основних засобів автоматично формується та додається інвентарний номер коли відбувається введення в експлуатацію об'єктів основних засобів.

Допускається введення в експлуатацію одним первинним документом необмеженої кількості подібних об'єктів основних засобів в один підрозділ і на одну матеріально відповідальну особу.

Управління рухом основних засобів у Turbo Бухгалтерії 6.7 «Проф» здійснюється за допомогою основних документів «Переміщення», «Модернізація», «Відомість переоцінки» та «Вибуття основних засобів». На них базуються автоматичні проводки, що повинні зберігатися в журналах-картотеках. Документи первинного обліку основних засобів і їх зносу автоматично формуються за даними первинних документів, які визначені та затверджені наказом про облікову політику підприємства.

Переоцінка, інвентаризація та відомості про амортизацію створюються за потреби. У них використовується інформація з інвентаризаційних карток та карток руху об'єктів основних засобів. Проводки, які зберігаються в журналах-картотеках, автоматично формуються за відповідними відомостями. Для ведення податкового обліку в програмі Turbo Бухгалтер 6.7. Проф на кожен об'єкт основних засобів складається податкова картка. За допомогою бланка «Рух капітальних інвестицій» у програмі Turbo Бухгалтер 6.7. Проф можна вести облік об'єктів будівництва та витрат на будівництво конкретного об'єкта основних засобів. Щоб досягти цього, необхідно послідовно виконувати операції «Початок будівництва», у якій задається призначення та кількість будівельних об'єктів основних засобів, а також «Будівництво», у якому вводяться витрати на будівництво конкретного об'єкта основних засобів.

Система збирає витрати на будівництво об'єкта основних засобів під час його впровадження як з бухгалтерських проводок, створених системою «Основні засоби», так і з бухгалтерських проводок, створених вручну.

У програмі Turbo Бухгалтер 6.7. Проф ви можете створити ці документи при допомозі довідника «Документи» підрозділу «Основні засоби». Усі документи, пов'язані з операціями руху основних засобів, складаються та підписуються комісією, призначеною наказом керівника підприємства. Такі реєстри обліку, як Журнал «Акт введення основних засобів», Картотека основних засобів і Журнал «Нарахування зносу основних засобів», використовуються при відображенні капітальних і фінансових інвестицій на підприємствах у програмі «Турбо Бухгалтер 6.7 Проф». Ці реєстри обліку також узагальнюють інформацію про наявність і рух основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів і зносу необоротних активів.

Журнали складаються з первинних і зведених облікових документів, таких як акт внутрішнього переміщення основних засобів, акт списання, розрахунок амортизації тощо.

Облікові дані переміщуються від первинних документів, реєстрів обліку і фінансовою звітністю під час документування господарських операцій і відповідних змін. Схема обліку основних засобів у Turbo Бухгалтер 6.7 Проф показана на рис. 3.4.

Отже, підприємства в Україні використовують аналітичний пооб'єктний облік щоб отримати детальну інформацію, потрібну для найефективнішого застосування основних засобів за їхніми індивідуальними видами і процесами, а синтетичний облік дає узагальнену інформацію.

Отже, підводячи підсумок, можна сказати, що Turbo Бухгалтер 6.7 Проф має багато можливостей, зокрема:

- можливість проводити облік основних засобів українських підприємств починаючи від «проводки», і до оформлення «первинної документації» з функцією автоматичного формування бухгалтерських проводок;

Рис. 3.4. Схема обліку основних засобів у програмі «Турбо Бухгалтер 6.7. Проф»

- можливість адаптувати програмне забезпечення до потреб вітчизняних підприємств відповідно до змін законодавства щодо основних засобів;
- можливість створювати робочі плани рахунків для вітчизняних підприємств відповідно до затвердженої облікової політики;
- можливість розробляти та керувати іншими видами обліку основних засобів.

Крім переваг програмного забезпечення, є й його недоліки.

Зокрема, формат введення відомостей в програму є не сумісний із форматами інших додатків. Виробник не надає підтримку для роботи з лазерними принтерами, що зменшує швидкість виведення даних на паперові носії. Програмне забезпечення не має технічного супроводу, тому його не можна оновити. Програма також не містить інструментів для автоматичного

імпорту чи експорту показників, а також для отримання електронних звітів на зовнішні носії.

Ми поділяємо думку дослідників і вважаємо, що сучасні тенденції розвитку світової економіки та зростання попиту на можливість виконувати професійні обов'язки дистанційно призвели до необхідності поєднання ІТ-технологій із господарською діяльністю підприємства. Залежно від категорії підприємства (мале, середнє, велике), типу діяльності, стратегії розвитку, поточних цілей і механізму розподілу ресурсів варіант автоматизації системи бухгалтерського обліку є основним компонентом створення бази необхідної інформації для потреб керівництва при прийнятті управлінських рішень.

Для ефективного обміну даними в системі управління спеціалізоване програмне забезпечення доступне користувачам інформації. Незалежно від технології, проведення автоматизації систем бухгалтерського обліку має потенціал для подальшого вдосконалення, оскільки господарська діяльність стає все більш масштабною та складною, а інформаційні потреби зростають.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

У кваліфікаційній роботі представлено теоретико-методичні основи та запропоновано практичні поради щодо покращення організації та ведення обліку основних засобів. Таким чином, були зроблені наступні висновки та рекомендації.

Основні засоби є особливим об'єктом обліку, оскільки вони використовуються протягом тривалого періоду часу та зазвичай складають значну частину всіх активів підприємства. Таким чином, фінансово-економічні показники діяльності компанії, рівень податкового навантаження та прийняття ефективних управлінських рішень значною мірою впливають на методи обліку та оцінки основних засобів.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 визначає «основні засоби» як матеріальні активи, які підприємство утримує із метою використання їх в процесі виробництва чи постачання товарів, виконання робіт або надання послуг, здавання їх в оренду іншим особам чи для виконання адміністративних та соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких становить більше одного року (або операційного циклу, якщо цей цикл становить також більше одного року).

Одиницею обліку є окремий об'єкт основних засобів.

Для цілей бухгалтерського обліку класифікація основних засобів відповідає стандартам, наведеним у пункті 5 НП(С)БО 7, і включає наступні категорії: 1. Земельні ділянки; 2. Капітальні витрати на поліпшення земель; 3. Будинки та споруди; 4. Машини та обладнання; 5. Транспортні засоби; 6. Інструменти, прилади та інвентар; 7. Робоча і продуктивна худоба; 8. Багаторічні насадження; 9. Інші основні засоби.

Що стосується досліджуваного в роботі підприємства, можна відзначити, що основна діяльність приватного підприємства ХХХХ полягає у вирощуванні зернових культур (пшениці озимої та кукурудзи на зерно) а також технічних культур (сої). До 2021 року продовжували вирощувати ріпак. На 31 грудня 2022

року їхня діяльність здійснюється на 232,68 га орендованих сільськогосподарських угідь. У 2020 році господарство використало 251,75 га землі, а у 2021 році – 246,4 га. Відповідно, за досліджуваний період площа сільськогосподарських угідь зменшилася на 7,6 відсотка.

Зменшення собівартості реалізованої продукції відбулося майже удвічі (на 43,1 %) і зростання прибутку підприємства у 8,5 рази показують покращення фінансового стану підприємства. Це призвело до зростання рентабельності підприємства від 6,91% до 104,3% на початку та кінець досліджуваного періоду.

Таблиця 2.6 показує динаміку урожайності основних зернових культур. Розрахунки показують, що у 2020 році підприємство вирощувало лише технічні культури. З 2021 року воно перестало вирощувати ріпак, а почало вирощувати кукурудзу та пшеницю на зерно. Отже, протягом останніх двох років ми спостерігали зміни в урожайності зернових культур і сої. Урожайність кукурудзи на зерно зросла на 3,6 %, а пшениці озимої на 18,6 %. Урожай сої зменшився утричі. Площі під кукурудзу на зерно та озиму пшеницю були збільшені в два рази, а площа під соєю зменшилася на 74,2%.

У результаті зміни загального об'єму посівних площ а тому і валових зборів обсяг реалізації зернових культур значно зріс, а технічних культур значно знизився. Важливо відзначити, що підприємство не реалізувало повністю свою продукцію у поточному році, а тому продовжить її реалізувати в наступні роки, демонструючи перевищення рівня товарності понад 100 відсотків. Зокрема, у 2021 році не виробляли озимої пшениці, але вона реалізовувалась.

У всіх культурах рівень товарності високий, оскільки підприємство реалізує продукцію, прийняту на зберігання, а також вироблену власними силами. Перевищення показника товарності на понад 100 відсотків свідчить про те, що товари, продані в минулих роках за меншими цінами.

Витрати, пов'язані з виробництвом продукції рослинництва, мають значний вплив на ефективність виробництва. За цей період витрати на насіння зросли в 4,1 рази, на електроенергію в 3,2 рази та на пальне в 3,5 рази. В той же час витрати на закупівлю мінеральних добрив майже удвічі знизилися, що

призвело до зниження урожайності. Загальновиробничі витрати також зросли за досліджуваний період у 12,6 разів. На початку та кінці досліджуваного періоду відсоток прямих виробничих витрат у загальновиробничих витратах скоротилася з 64,9 % до 47,3 %.

Із проведених розрахунків видно, що рентабельність виробництва пшениці зросла з 47,1% до 172,6%; виробництво 2021 року не враховується, оскільки не було виробництва. Рівень рентабельності виробництва кукурудзи у 2022 році дещо знизився на 16,1 пункти порівняно з 2020 роком, але все ще досить високий – 70,8 відсотка. Рівень рентабельності сої становить 274,8 % із значною тенденцією до зростання, незважаючи на значне скорочення посівних площ і обсягів виробництва та реалізації. В цілому добре, що рівень рентабельності виробництва продукції рослинництва становить 104,3% і продовжує зростати. Підприємство повинне зберегти свою оцю спеціалізацію і в майбутньому.

На підприємстві працює одна бухгалтерія, яка керується головним бухгалтером. Облік основних засобів і загальний облік ведуть вручну за допомогою встановленої форми журналів-ордерів.

Бухгалтерська служба ПП ХХХХ розробляє порядок документообороту, а коли визначається облікова політика підприємства, його затверджує керівник підприємства. Але в організації обліку та облікової політики цього підприємства є недоліки. Зокрема, Наказ про облікову політику не містить робочого плану рахунків підприємства та не враховує останні зміни в податковому законодавстві стосовно вартісної межі визначення основних засобів.

Пропонуємо наступні рекомендації для подальшого покращення обліку основних засобів:

1. Необхідно включити в наказ про облікову політику відповідні елементи облікової політики щодо обліку основних засобів, а також затвердити план документообігу, враховуючи поточні положення та нормативні документи щодо обліку основних засобів.

2. Керівництву досліджуваного підприємства необхідно змінити інструкції щодо організації бухгалтерського обліку та облікової політики, а також розробити робочий план рахунків.

3. Правильно та своєчасно заповняти всі необхідні дані в основних документах. Будь-яке внутрішній рух основних засобів, і тоді якщо воно тимчасове, має бути оформлене «Актом приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів», щоб зробити облік більш точним і зменшити відповідальність матеріально-відповідальних осіб.

4. Запропоновано виокремити чотири різновиди амортизаційної політики: рівномірну, прискорену, компромісну та пропорційну, залежно від того, як метод нарахування амортизації впливає на фінансовий результат. Розробка алгоритму, який може визначити тип амортизаційної політики відповідно до стратегії розвитку підприємства, є метою подальшого дослідження.

5. Керівництву потрібно створити умови для плавного переходу від ручної до автоматизованої обробки економічної інформації, що забезпечить більшу оперативність. Для цього підприємству запропоновано використовувати програму ведення обліку Turbo Бухгалтер 6.7. Проф. Цей програмний продукт дозволяє вести облік основних засобів підприємства як від «проводки», так і від «первинної документації», а також має функцію автоматичного формування бухгалтерських проводок. Програма також надає можливість налаштувати робочий план рахунків підприємства відповідно до затвердженої облікової політики та створювати власну внутрішню програму ведення обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Agri: бухгалтерія. URL: https://agrianalytica.com/uk/products_farmer_ac (дата звернення: 24.09.2023).
2. BAS АГРО. Бухгалтерія. URL: <https://www.bas-soft.eu/soft/bas-sectoral/bas-agro-erp/#popularPosts> (дата звернення: 23.09.2023).
3. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік, контроль і аналіз: проблеми теорії та методології: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2013. 604 с.
4. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / Н. С. Акімова, О. О. Говоруха, Л. О. Кирильєва, Т. О. Євлаш. Харків: ХДУХТ, 2019. 182 с.
5. Вакун О. В. Розвиток класифікації необоротних активів в бухгалтерському обліку. *Інноваційна економіка*. 2011. № 4 (23). С. 162-166.
6. Валінкевич Н. В., Боброва С. В. Напрями удосконалення стратегії відтворення основних засобів підприємств. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2011. № 2 (56). С. 13-16.
7. Верига Ю. А. Бухгалтерський облік: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2019. 520 с.
8. Верига Ю. А., Гладких Т. В., Орищенко М. М. Фінансовий облік: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2019. 492 с.
9. Волкова А., Дмитренко І. Облік і документування амортизації необоротних активів із використанням інформаційних технологій. *Економіка та суспільство*. 2022. № 35. URL: <http://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 24.09.2023).
10. Галецька Т. І., Хазанюк А. М. Особливості обліку основних засобів на підприємстві та шляхи його вдосконалення // Національний університет «Острозька академія». 2020. URL: <https://bit.ly/3EUtmYL> (дата звернення: 30.09.2023).
11. Гнатишин Л. Б., Прокопишин О. С. Організація обліку: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Львів: Магнолія–2006, 2016. 438 с.
12. Гнилицька Л. В. Особливості визнання та порядок обліку

необоротних активів, утримуваних для продажу. *Фінанси, облік і аудит*. 2018. № 15. С. 227-235.

13. Господарський кодекс України: станом на 26.04.2015 р. Київ: Парлам. вид-во, 2003. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.01.2023).

14. Дерун І. А. Економічна та облікова сутність необоротних активів та удосконалення їх класифікації. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2011. Вип. 8 (29), ч. 2. С. 48-55.

15. Економічна теорія (історія економіки та економічної думки, політекономія, мікроекономіка, макроекономіка): у 2 ч. Ч. 1: Історія економіки та економічної думки, політекономія: навч. посіб. / за ред. М. М. Теліщука; Ун-т ДФС України. Ірпінь, 2020. 544 с.

16. Жарікова О., Кравченко О. Облік необоротних активів: деякі питання вдосконалення законодавчого регулювання. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2017. № 4. С. 14-20.

17. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2017. 368 с.

18. Жук В. М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2009. 648 с.

19. Задорожний З.-М. В., Омецінська І. Я., Богуцька Л. Т. Управлінський облік: приклади, задачі, тести: навч. посіб. 2-ге вид., допов. і перероб. Тернопіль: ВПЦ «Університетська думка», 2020. 211 с.

20. Задорожний З.-М., Муравський В., Костецький Я. Удосконалення обліку необоротних активів у системі ефективного управління ними. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. Т. 5 (46). С. 149–160. doi: [10.55643/fcaptr.5.46.2022.3791](https://doi.org/10.55643/fcaptr.5.46.2022.3791).

21. Замлинський В. А. Облік основних засобів: переосмислення принципів та завдань. URL: <http://surl.li/qttvwm> (дата звернення: 10.10.2023).

22. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і

організацій від 30 лист. 1999 р. № 291 із змінами і доповненнями від 25 вер. 2009 р. № 1125. URL: <http://search.ligazakon.ua> (дата звернення: 17.10.2023).

23. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. (зі змінами і доповненнями від 24.12.2023 № 3494 IX). URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 17.10.2023).

24. Кодекс цивільного захисту України від 1 лип. 2013 р. (зі змінами і доповненнями від 27.03.2014 р. № 1166 VII). URL: <http://search.ligazakon.ua> (дата звернення: 04.11.2023).

25. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. URL: <http://advoc.kiev.ua> (дата звернення: 16.11.2023).

26. Крічка Н. М. Методика та організація обліку і аналізу основних засобів. *Економіка & держава*. 2019. № 6. С. 73-75.

27. Кузьмін О. Є., Стельмах Х. П. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.

28. Лагодієнко В. В., Каламан О. Б., Пурцхванідзе О. В. Особливості методології наукового дослідження сфери управління. *Бізнес-навігатор*. 2020. № 5 (61). С. 77–83. doi: 10.32847/business-navigator.61-12.

29. Лесняк В. О. Амортизація основних засобів: вибір доцільного методу нарахування. *Фінанси, облік і аудит*. 2012. Вип. 20. С. 321-327. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Foa_2012_20_40 (дата звернення: 17.10.2023).

30. Лобода Н. О., Чабанюк О. М. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Алерта, 2022. 224 с.

31. Луценко І., Яковенко С. Розвиток моделей бухгалтерського обліку в умовах сучасних інформаційних технологій. *Молодий вчений*. 2022. № 1 (101). С. 28-31. doi: 10.32839/2304-5809/2022-1-101-6.

32. Любохинець Л. С., Шавкун В. М., Бабич Л. М. Історія політичних та економічних вчень: навч. посіб. / Хмельниц. нац. ун-т. Київ: ЦУЛ, 2017. 293 с.

33. Мазуркевич Є. Г., Овсяк Н. В. Проблемні питання обліку основних засобів. Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення: матеріали II Міжнар. наук.-техн. конф. (м. Київ, 21 жовт. 2021 р.). Київ: НАУ,

2021. С. 244-246.

34. Матвійчук Л. Формування інформаційно-організаційної системи управління та обліку основними засобами аграрних підприємств. *Економічний дискурс*. 2020. Вип. 1. С. 41-51.

35. Мацелюх Н. П., Максименко І. А. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2019. 382 с.

36. Мельник В. Формування єдиної аналітичної бази як основи створення ефективної системи обліку й аналізу підприємства. *Економічний аналіз*: зб. наук. праць кафедри екон. аналізу. Тернопіль: Екон. думка, 2020. Вип. 6. С. 122-125.

37. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: наказ М-ва фінансів України № 561 від 30.09.2003 р. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

38. Методичні рекомендації зі складання звіту про управління: затв. наказом М-ва фінансів України від 07 груд. 2018 р. № 982. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text> (дата звернення: 02.10.2023).

39. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: затв. наказом Мінфіну України від 28.03.2013 р. № 433. URL: <http://dtk.com.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

40. Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств: затв. наказом М-ва аграр. політики України від 04.06.2009 р. № 390. URL: <http://zakon.nau.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

41. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів: наказ М-ва аграр. політики України від 27.09.2007 р. № 701. URL: <http://uazakon.com> (дата звернення: 02.10.2023).

42. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських

підприємствах» від 21.12.2007 р. № 929. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

43. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ, ПКТ): список, стандарт, міжнар. док. від 01.01.2012 р. (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

44. Мулик Т. О., Материнська О. А., Пльонсак О. Л. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2017. 288 с.

45. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом М-ва фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://dtki.com.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

46. Нусінов В. Я., Рябикіна К. Г. Проблемні питання аналізу стану, ефективності придбання та використання основних засобів підприємства. *Вісник КТУ*. 2016. № 28. С. 260-263.

47. Пархоменко Л., Фротер О., Осіпова А. Сучасний розвиток економічної думки в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 35. doi: 10.32782/2524-0072/2022-35-38.

48. Петренко А. Я., Попова В. Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2018. № 18. С. 994-1001. URL: <https://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

49. Петруня Н. В. Класифікація активів підприємств з урахуванням міжнародних стандартів фінансової звітності. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2020. № 1. С. 235-242.

50. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

51. Податковий кодекс України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://pro-u4ot.info/index> (дата звернення: 02.10.2023).

52. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. наказом Мінфіну від 31.12.1999 р. № 318 (зі змінами та доповненнями). URL: [http:// zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua) (дата звернення: 02.10.2023).

53. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»: затв. наказом М-ва фінансів України від 07.11.2003 № 617. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

54. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів»: затв. наказом М-ва фінансів України від 24.12.2004 р. № 817. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

55. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість»: затв. наказом М-ва фінансів України від 02.07.2007 р. № 779. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

56. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 «Дохід»: затв. наказом Мінфіну № 290 від 29.11.1999 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

57. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 19 «Об'єднання підприємств»: затв. наказом М-ва фінансів України від 07.07.1999 р. № 163 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

58. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби»: затв. наказом М-ва фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 (зі змінами та доповненнями). URL: [http:// zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua) (дата звернення: 02.12.2023).

59. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси»: затв. наказом М-ва фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 (зі змінами та доповненнями). URL: [http:// zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua) (дата звернення: 02.10.2023).

60. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку: затв. наказом М-ва фінансів України від 24.03.1995 р. № 88. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

61. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон

України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

62. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV із змінами і доповненнями № 3332-VI від 12.05.2011 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

63. Про фінансовий лізинг: Закон України від 4 лют. 2021 р. № 1201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

64. Прокопишин О. С., Плечій М. О. Особливості впровадження бухгалтерського аутсорсингу в господарській діяльності підприємств. *Стратегічні пріоритети розвитку соціально-економічних систем у контексті сучасного наукового виміру: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 27 жовт. 2023 р.).* Запоріжжя, 2023. С. 228-291.

65. Пчелинська Г. Особливості обліку вибуття основних засобів в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка та суспільство.* 2023. 51. doi: 10.32782/2524-0072/2023-51-13.

66. Селіванова Н. М., Качанова Н. С. Організаційно-методичні аспекти компонентного обліку основних засобів в умовах переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності. *Економіка: реалії часу.* 2020. № 1 (47). С. 53-60. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2020/No1/53.pdf> (дата звернення: 02.10.2023).

67. Серьогіна Ю. С. Аналіз основних засобів в системі управління підприємством. *Збірник наукових праць науково-практичної конференції II туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з напрямку «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит».* Запоріжжя: ЗНУ, 2017. С. 237–242.

68. Скоробогатова Н. Є. Бухгалтерський облік: практикум: навч. посіб. для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 114 с.

69. Скрипник С. В., Франчук І. Б., Шепель І. В. Особливості автоматизації обліку підприємств у сучасних умовах. *Економіка та держава.* 2020. № 10. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4757&i=6> (дата звернення: 05.10.2023).

70. Стельмах Н. В. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2020. № 46. С. 113-123.

71. Тарасевич В. Історія економічних вчень: підручник. Київ: Центр навч. літ., 2019. 352 с.

72. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник. Київ: Алерта, 2015. 1080 с.

73. Управлінський облік в інформаційній системі підприємства: навч. посіб. / І. Б. Чернікова та ін.; Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. Харків: Видавець Іванченко І. С., 2016. 209 с.

74. Усатенко О. В. Бухгалтерський облік та звітність організацій: навч. посіб. / М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро: НТУ «ДП», 2022. 74 с.

75. Ущাপовський Ю. В. Історія економіки та економічної думки: навч. посіб. Житомир: Житомир. політехніка, 2020. 144 с.

76. Фінансовий облік і звітність: навч. посіб. / укладачі: С. І. Мельник, І. М. Горбан, Н. С. Марушко. Львів: Львів. держ. ун-т внутріш. справ, 2022. 388 с.

77. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах: підручник / М. Ф. Огійчук та ін.; за ред. проф. М. Ф. Огійчука. 7-ме вид., перероб. і допов. Київ: Алерта, 2016. 1040 с.

78. Фірсова С. М., Федоронько Н. І. Особливості внутрішнього контролю використання необоротних активів підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*: зб. наук.-техн. праць. Львів: РВВ НЛТУ України, 2019. Вип. 16.6. С. 184-187.

79. Формування обліку фінансових результатів у підприємствах / І. Ф. Баланюк, Д. І. Шеленко, Т. Л. Іванюк, А. В. Жовнір, Т. П. Банашкевич. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Економіка*. 2019. Вип. 14. С. 179-186.

80. Шаровська Т. С., Мальченко Г. В. Сучасна проблематика обліку основних засобів. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 3

(20). С. 543-549. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/20_2019/83.pdf
(дата звернення: 02.10.2023).

81. Шевців Л. Ю. Управлінський облік: навч. посіб. Львів: Растр-7, 2022. 642 с.

82. Шипунова О. В. Основні аспекти організації обліку необоротних активів у середовищі комп'ютерних інформаційних систем. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2018. Вип. 28. С. 187-195.

83. Яковишина Н. А., Яковенко К. А. Теоретичні основи обліку основних засобів. *Молодий вчений*. 2018. № 5 (57). С. 779-782. URL: <http://molodyvcheny.in.ua> (дата звернення: 02.10.2023).

84. Яременко Л. М. Теоретичні підходи до сутності та класифікації основних засобів. *Економічний вісник університету*. 2015. Вип. №27 (1). С. 144-148.

85. Яцунська О. С. Організаційно-методичне забезпечення обліку основних засобів за стадіями життєвого циклу : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Одеса, 2016. 23 с.